

SZAKDOLGOZAT

Szentpáliné Várady Zsófia Edit

Tanító Ba Szak

Kaposvár,

2023.

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Tanító Szak

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK AZ INTEGRÁLT NEVELÉSBEN

-

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekek integrációjának gyakorlati megvalósulása és a meglévő fejlesztési formák vizsgálata az elérhető diagnosztikai adatok tükrében

Belső konzulens: Tóth-Szerecz Ágnes

tanársegéd

Készítette: Szentpáliné Várady Zsófia Edit

(C23MYZ)

Tanszék: Anyanyelvi és Gyermek kultúra

Tanszék

Kaposvár,

2023.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
I. Bevezető	1
Tárgyalás.....	3
II. Az integráció és a szegregáció meghatározása	3
Az integráció (más néven együttnevelés, együttoktatás) fogalmi meghatározása és fajtái	3
A szegregáció fogalmi meghatározása és fajtái	6
III. Az integráció objektív és szubjektív feltételei	8
IV. SNI és BTMN fogalma, törvényi háttere	9
SNI meghatározása	9
BTMN meghatározása	11
SNI és BTMN törvényi háttere	12
V. A BTMN-es tanulók integrációját támogató dokumentum bemutatása	15
Szakmai ajánlás a BTMN-nel küzdő gyermekeket megillető különleges bánásmódjához	15
.....	15
VI. A tanítók felkészültsége a BTMN-es tanulók fogadására és mentorálására	17
A tanítóképzésbe integrált fejlesztőpedagógiai ismeretek	17
Végzett pedagógusok továbbképzési lehetőségei	21
VII. Kutatási eredmények.....	24
Az integráció gyakorlati megvalósulásának kutatási eredményei	24
Egyéni hipotézisek a kutatásban feltett kérdésekkel és válaszokkal kapcsolatban.....	26
Egyéni felmérések és kutatási eredmények, következtetések	28
Befejezés.....	42
VIII. Összegzés	42
Magyar nyelvű összegzés	42
Angol nyelvű összegzés	44
IX. Ábrajegyzék	46
X. Hosszabb terjedelmű mellékletek	47
1.számú melléklet - A kutatás kérdőíve	47
2.számú melléklet - Az integrált nevelés hatásai az egyes szociális képességekre	52
Függelék.....	53

Bevezetés

I. Bevezető

Szakedolgozatom előkészítése és megírása során az elsődleges célom az volt, hogy későbbi munkám során legyen egy átfogó dokumentum a kezemben, amelyben szerepel az összes elérhető információ a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekek attitűdjeiről és mindennapi nehézségeiről. Különös hangsúlyt fektettem a törvényi háttér kiemelésére és tanulmányozására, valamint a saját kutatási eredményeim széleskörű vizsgálatára, amik nagy segítséget nyújthatnak egy-egy olyan intézményben, ahol a fejlesztő pedagógushiány miatt a tanítókra hárul a fejlesztési feladat bizonyos része vagy egésze. Az eredmények kiértékelése során fontosnak tartottam egyéni, szubjektív véleményeim ismertetését is, ami a munkavégzésem során is példaként állhat majd előttem: nem a nehézségek elemzése, hanem a mögötte álló okok feltárása és megoldása a fontos.

A pedagógus hiány napjainkban kiterjed a gyógypedagógusokra is, ami nem hátráltathatja a tanulási nehézséggel küzdő tanulók fejlődését az oktatásban. A tanítók és tanárok feladatköre folyamatosan terjed és fejlődik a tanulók igényeihez a különböző területeken. Évről-évre egyre több tanulási nehézséggel küzdő gyermek kerül az integrált oktatásba, melynek pontos okát ma még csak kutatják (nem egyértelmű esetszám-növekedés, okozhatja a diagnosztizáló felmérések fejlődése).

Az egyre növekvő diagnosztizált esetek kibővítik a pedagógusok felelősségét és feladatkörét. Az ilyen tanulók esetében elengedhetetlen, hogy a pedagógusok folyamatosan bővítsék ismereteiket a fejlesztés formáiról, azok eredményességeiről, módszereiről, hogy felkészülten várhassák az SNI-s és BTMN-es tanulókat az osztályokban. A fejlesztő pedagógusok és az iskolapszichológusok mellett a tanító felelőssége is ezen esetek felismerése vagy a diagnosztizált gyermekek helyes, felkészült fogadása és integrálása az osztályba már az óvoda-iskola átmenet időszakában.

A Szakedolgozatom másik fő kérdése az, hogy mennyire korlátozottak a tanító lehetőségei az integrált oktatáson belül a tanulási, magatartásbeli és szociális nehézségekkel küzdő tanulók esetében. Kutatómunkám során igyekeztem minél több olyan tanulmányt és kutatási eredményt

összegyűjteni, melyek szorosan kapcsolódnak az integráció gyakorlati megvalósulásához és amik a gyakorlatban ténylegesen megvalósuló előnyöket és hátrányokat emelik ki. Tanulmányaim során igyekeztem megfigyelni a pedagógus felsőoktatást is abból a szempontból, hogy a hallgatók kellő ismeretek birtokában lépnek-e ki az egyetemek falai közül.

Tárgyalás

II. Az integráció és a szegregáció meghatározása

Az integráció (más néven együttnevelés, együttoktatás) fogalmi meghatározása és fajtái

„A nevelés-oktatásban megvalósuló együttnevelés (integráció) a speciális nevelési szükségletű, sajátos nevelési igényű, fogyatékossgal vagy egyéb akadályozottsággal élő gyermekek, fiatalok beilleszkedését jelenti a többségi nevelési-oktatási intézmény látogató tanulók közé.”

¹ Az együttnevelés vagy együttoktatás biztosítja az esélyegyenlőséget a különböző képességű tanulók számára, így mindenki számára elérhetővé válnak a köznevelési intézmények, az egyéni képességek figyelembe vétele nélkül. Fontos kiemelni, hogy az integráció nem történhet frontális oktatási módszerrel, az érintett tanulóknak differenciált foglalkoztatásra van szükségük a köznevelési intézményen belül. ¹

Az együttnevelés nem egy oktatási intézményben megy végbe, hanem az egész oktatást magában foglalja; az óvodai és az iskolai oktatást. Nem egy rövid időszakot jelent, hanem egy folyamatot jelöl melynek során a speciális és az általános nevelési szükségletű tanulók között az együttműködés megvalósulása teljes körű. Az inklúzió az integráció egy magasabb szintű meghatározása, ami az együttnevelés legmagasabb szintű gyakorlati megvalósulását foglalja magában. ²

A többségi oktatási rendszerben a speciális nevelési szükségletű tanulók jogosultak gyógy-pedagógiai fejlesztésekre a mindennapok során. Az együttoktatás olyan széleskörű meghatározást eredményez, melyben fontos különböző fajtákat, megkülönböztető tulajdonságokat kötni az egyes megvalósulási lehetőségekhez. A különböző besorolások lehetővé teszik a nevelő és a fejlesztő pedagógus párhuzamos, produktív nevelői feladatok összehangolt megvaló-

¹ Csibi Enikő: A tanórai differenciálásról... nemcsak SNI-s és BTMN-es tanulók esetében. In: Tanító Módszertani folyóirat, 2017. LV. évf. 6. sz. 17. p.

² Csibi Enikő: A tanórai differenciálásról... nemcsak SNI-s és BTMN-es tanulók esetében. In: Tanító Módszertani folyóirat, 2017. LV. évf. 6. sz. 17. p.

sulását. Az integrációt 4 külön csoportba sorolhatjuk, melyek a következők: a lokális, a szociális, a funkcionális (részleges, teljes) és a spontán fajták. ³ Az alábbiakban külön ismertetem a 4 integrációs fajtát a jellemzőik és a gyakorlati megvalósításuk alapján.

A lokális (fizikai) integráció:

A lokális integráció során csak az oktatási szintér, az óvoda vagy iskola épülete közös az intézmény többi tanulóival. A speciális nevelésű szükségletű tanulók külön mikro közösséget (csoportot, osztályt) alkotnak az intézmény falain belül, érdemi kapcsolat nem alakul ki a többi gyermekkel. Az érintett tanulókkal gyógypedagógus és/vagy fejlesztőpedagógus foglalkozik. A fizikai együttnevelés az együttoktatás legegyszerűbb formája, megvalósulása. ⁴

A szociális integráció:

A szociális integrációs forma az óvodai foglalkozások vagy iskolai tanórák utáni szociális kapcsolatokat erősíti. Itt is külön csoportokról, osztályokról beszélünk (lokális integráció) a fogyatékos gyermekek szempontjából, viszont tudatosan közelítik a két azonos korú csoportot egy-egy délutáni vagy szabad foglalkozás keretein belül. ⁵

Kétféle módon valósíthatjuk meg az együttnevelés ezen fajtáját a tanórán kívül, ezek az időszakos és esetleges valamint a rendszeres, folyamatos fokozatok. Az időszakos vagy esetleges fokozat megvalósítása során csak különböző rendezvényeken, kirándulásokon vagy meg-

³ Csibi Enikő: A tanórai differenciálásról... nemcsak SNI-s és BTMN-es tanulók esetében. In: Tanító Módszertani folyóirat, 2017. LV. évf. 6. sz. 17. p.

⁴ Báthory Zoltán, Falus Iván: Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Budapest: Osiris Kiadó, 2001. p. 320.

⁵ Csibi Enikő: A tanórai differenciálásról... nemcsak SNI-s és BTMN-es tanulók esetében. In: Tanító Módszertani folyóirat, 2017. LV. évf. 6. sz. 17. p.

határozott tanításon kívüli foglalkozásokon egyesítjük a tanulókat. A másik fokozat a rendszeres, vagy folyamatos találkozás: az óvodai vagy iskolai mindennapi tevékenységein belül egy-egy kiválasztott tevékenység mindig közösen, kevert csoportokban zajlik.⁶

A funkcionális integráció:

A funkcionális integráció Magyarországon a legelterjedtebb formája az együttnevelésnek. Ebben a formában az oktatás-nevelés is közösen zajlik a jó képességű tanulókkal, viszont az egyenlő fejlesztési lehetőségek érdekében a speciális megsegítés személyre szabott változatát biztosítják a szakvéleménnyel rendelkező, eltérő képességű tanulók részére. Több alcsoportja létezik a fent említett formának, de az oktatási gyakorlatban két fő alcsoportot különböztetünk meg.⁷

A **részleges funkcionális integráció** a közös oktatás-nevelés egyszerűbb fokaként ismert akkor, „amikor csak az idő egy részében van adott gyermek vagy kisebb csoport a többiekkel.”

³ A részleges megvalósítás előfeltételét a tudatosan megtervezett órarend, valamint a lokális és nagyobb mértékben szociális integráció egyidejű alkalmazása (például az órarendben egy-egy foglalkozáson vagy tanórán az adott tanuló a többségi, azonos korcsoportához tartozó osztályban vesz részt).⁸

A **teljes funkcionális integráció** alkalmazása során a fő cél, vagyis az osztályba járó, érintett tanulók esélyegyenlőségének biztosítása a közoktatás keretein belül itt érvényesül a leg-

⁶ Csibi Enikő: A tanórai differenciálásról... nemcsak SNI-s és BTMN-es tanulók esetében.

In: Tanító Módszertani folyóirat, 2017. LV. évf. 6. sz. 17. p.

⁷ Báthory Zoltán, Falus Iván: Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Budapest: Osiris Kiadó, 2001. p. 320.

⁸ Báthory Zoltán, Falus Iván: Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Budapest: Osiris Kiadó, 2001. p. 320.

magasabb szinten. A teljes jelző utal a megvalósulási mértékre; a meghatározott szintű fogyatékossggal élő tanuló a teljes nevelési időtartamot, az összes szabadidős tevékenységet és az összes tanórán kívüli foglalkozást is a többségi óvodában vagy iskolában tölti.⁹

A spontán integráció:

Az együttnevelési módszerek közül a spontán (más néven rideg, hideg integráció)¹⁰ integráció az egyetlen együttnevelési forma, amely nem direkt, tudatos módon, hanem nevéből adódóan spontán, nem tudatosan zajlik. A pedagógus önállóan, saját tudásához mérten próbálja kezelni a felmerülő helyzeteket főként a gyógypedagógusok alacsony száma miatt. Ebben, a legelterjedtebb változatban a sajátos nevelési igényű tanuló vagy nem, vagy nagyon kis mértékben részesül fejlesztésben, inkább csak az osztály vagy csoport többi tagjának mindennapjait könnyíti meg ez a forma, nem fordítva kellő figyelmet az érintett tanulók fejlesztésére.¹¹

A szegregáció fogalmi meghatározása és fajtái

„Az iskolai szegregáció - különböző származású tanulók eltérő iskolákban vagy osztálytermi csoportokban történő oktatása - többféle mechanizmus következménye lehet: létrejöhet adminisztratív döntések következtében, de felerősödhet spontán módon, egy teljes mértékben

⁹ Báthory Zoltán, Falus Iván: Tanulmányok a neveléstudomány köréből. Budapest: Osiris Kiadó, 2001. p. 320.

¹⁰ Szerk. Czibere Csilla: Inkluzív nevelés Ajánlások sajátos nevelési igényű gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Bevezető az óvodai nevelés kompetenciaterület ajánlásaihoz. Budapest: sulNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., 2006. p. 5 - 6.

¹¹ Szerk. Czibere Csilla: Inkluzív nevelés Ajánlások sajátos nevelési igényű gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez Bevezető az óvodai nevelés kompetenciaterület ajánlásaihoz. Budapest: sulNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., 2006. p. 5.

szabaddá vált iskolaválasztási rendszer működésének következtében is.”¹² A szó a latin segregatio szóból ered, melynek jelentése szintén az elkülönítés.¹³

A megkülönböztetés nagyon sokféle szempontból történhet, de mindig egy adott személy, adott személyek, vagy adott közösségek felé irányul. A megkülönböztetés történhet bármilyen szempont szerint, ilyenek például az egyén képességei, a nemi hovatartozás, az egyén vagy egyének vallása, az egyén vagy egyének anyanyelve vagy vagyoni háttere. Az iskolai oktatásban főként negatív hatású szegregációról beszélhetünk, mert a megkülönböztetés jelentős mértékben növeli a generációkon keresztül átöröklött társadalmi egyenlőtlenségeket.¹⁴

Összegezve, a szegregáció kizárólag abból a szempontból mérhető az együttnevelés terén, hogy megadjuk az érintett, valamilyen okból eltérő képességgel rendelkező tanulóknak a gyógypedagógiai fejlesztés lehetőségét (megkülönböztetés, differenciálás). Az imént említett mértékben a szegregáció szorosan összekapcsolódik az integrációval.¹⁵

¹² Kertesi Gábor, Kézdi Gábor: Általános iskolai szegregáció, II. rész Az általános iskolai szegregálódás folyamata Magyarországon és az iskolai teljesítménykülönbségek. In: Közgazdasági Szemle, 2005. LII. évf. 5. sz. p. 462 - 479.

¹³ Trianity Kft.: Szegregáció szó jelentése. In: WikiSzótár.hu honlapja [online] Bp.: Wikiszótár, 2017. [2023. 01.13.] >URL:
<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Szegreg%C3%A1ci%C3%B3>

¹⁴ Kertesi Gábor, Kézdi Gábor: Általános iskolai szegregáció, II. rész Az általános iskolai szegregálódás folyamata Magyarországon és az iskolai teljesítménykülönbségek. In: Közgazdasági Szemle, 2005. LII. évf. 5. sz. p. 462 - 479.

¹⁵ Kertesi Gábor, Kézdi Gábor: Általános iskolai szegregáció, II. rész Az általános iskolai szegregálódás folyamata Magyarországon és az iskolai teljesítménykülönbségek. In: Közgazdasági Szemle, 2005. LII. évf. 5. sz. p. 462 - 479.

III. Az integráció objektív és szubjektív feltételei

Az oktatás szabályozása makro szinten az adott ország törvényeivel kezdődik, mind finanszírási lehetőségek (pénzügyi kiadásokat, pénzügyi helyzetet érintő) ¹⁶, mind a személyi feltételek terén. Az integráció személyi és tárgyi feltételeinek alapját, minőségét és számbeli feltételeit az adott ország vezetői határozzák meg köznevelési törvényekbe foglalva (ilyen például a 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről című törvény és azok módosításai). ¹⁷

Az együttnevelés objektív feltételei közé tartozik a már fent említett törvényi háttér, mely mindennek az alapja, de ide sorolhatjuk még a tárgyi és anyagi feltételeket. ¹⁸ A **tárgyi feltételek** közé sorolható az összes fizikai eszköz, aminek alkalmazása elősegíti az egyéni fejlesztést (ilyenek például a különböző IKT (információs technológiai) eszközök, a tankönyvek, a képek, a speciális feladatlapok). Az **anyagi feltételek** biztosítják a tárgyi eszközök beszerzését, a különböző tanórán kívüli, fizetős fejlesztő foglalkozásokat (új programcsomagok, segítő hálózatok), de még a személyi feltételek megteremtésében is komoly feladata van, amennyiben a fejlesztő pedagógusok munkabérét vesszük figyelembe. ¹⁹

Az integráció szubjektív feltételei alatt a pedagógusok attitűdjét, más néven hozzáállását értjük. ⁸ Az együttnevelés legkonkrétabb, legmeghatározóbb feltétele a sikeres köznevelésnek az érintett és a nem érintett tanulók szempontjából az, hogy a pedagógus kellő lelkiismerettel,

¹⁶ Trianity Kft.: Financió szó jelentése. In: WikiSzótár.hu honlapja [online] Bp.: Wikiszótár, 2017. [2023. 01.13.] >URL: <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Financi%C3%A1lis>

¹⁷ Laki Tamásné: Az együttnevelés műhelye A RAMPA* integrációs programsorozatának tapasztalatai**. In: Új Pedagógiai Szemle, 2010. 60. évf. 1-2. sz. p. 81 - 83.

¹⁸ Laki Tamásné: Az együttnevelés műhelye A RAMPA* integrációs programsorozatának tapasztalatai**. In: Új Pedagógiai Szemle, 2010. 60. évf. 1-2. sz. p. 81 - 83.

¹⁹ Laki Tamásné: Az együttnevelés műhelye A RAMPA* integrációs programsorozatának tapasztalatai**. In: Új Pedagógiai Szemle, 2010. 60. évf. 1-2. sz. p. 81 - 83.

kellő tudással és pozitív, türelmes hozzáállással kezelje a speciális nevelési igényű tanulókat és az ő attitűdjeikből eredeztethető konfliktusokat.

A fentiekben összefoglalt feltételek biztosítása egyetlen, kulcsfontosságú tényezőtől függ. Az adott társadalomnak befogadónak, elfogadónak kell lennie a fogyatékossgal élő gyermekek felé. Ezen ponton merül fel az erkölcsi nevelés ²⁰, mint egy sokadlagos feltétele az integrált oktatásnak, mely feltételt nemcsak az köznevelési intézmények, hanem a családtagok, szülők is biztosítanak a társadalomban.

A feltételek összefoglalásaként és kibővítéseként az együttnevelés alapvető feltételei a fel sorolás szintjén Csibi Enikő gondolatai alapján, egy új megközelítésből : „intézményi szándék, akarat; befogadó szemléletű többségi pedagógus; az együttnevelést segítő gyógypedagógus; az együttnevelést elfogadó szülő; együttnevelhető gyermek”. ²¹

IV. SNI és BTMN fogalma, törvényi háttere

SNI meghatározása

Az SNI szó egy rövidítés, mely három szó összetételéből, kezdőbetűiből áll: S - sajátos, N - nevelési, I - igényű tanulók. A három szó egy kifejezést alkot, mely utal az érintett tanulók különleges fejlesztési igényeire. A fent említett besorolásba tartozó tanulók az élet valamely területén komolyabb hiányosságokkal élnek együtt. Ezek a hiányosságok megjelenhetnek egyesével, de nagyon sokszor kettő vagy több képesség érintett egy-egy érintett személynél.

Vannak olyan esetek, amikor a pedagógusnak megkülönböztetett, kiemelt figyelemmel kell fordulnia egy-egy tanuló felé a különböző diagnózisok vagy a kiemelkedő kompetenciák alapján. A hivatalos besorolás szerint ezek a gyermekek kiemelt figyelmet igénylő tanulók, mely

²⁰ Laki Tamásné: Az együttnevelés műhelye A RAMPA* integrációs programsorozatának tapasztalatai**. In: Új Pedagógiai Szemle, 2010. 60. évf. 1-2. sz. p. 81 - 83.

²¹ Csibi Enikő: A tanórai differenciálásról... nemcsak SNI-s és BTMN-es tanulók esetében. In: Tanító Módszertani folyóirat, 2017. LV. évf. 6. sz. p.17.

kategóriába a következő élethelyzetű és képességű tanulók tartoznak: különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló; a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló valamint a tartós gyógykezelés alatt álló gyermek, tanuló.²² A különleges bánásmódot igénylő tanulókon belül három alkategóriát is megnevez a hatályos nemzeti, köznevelési törvény: sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló; beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló és a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló.²³

A nemzeti köznevelésről szóló törvényben szereplő sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló meghatározása: „az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”²⁴

A törvény alapján az SNI-s tanulók hiányosságai között lehet mozgáskorlátozottság, hallás-sérülés, tanulásban akadályozottság vagy szövegértési nehézség. A tanulásban akadályozottság megnyilvánulhat enyhén értelmi fogyatékoságban, beszéd fogyatékoságban, autizmus spektrum-zavarban vagy egyéb pszichés fejlődési zavarban.²⁵

²² Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2021. évi LII. törvény 1. § (1). Hatályos: 2021. V. 28-tól. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2021. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

²³ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2012. évi CXXIV. törvény 1. § , 3. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2012. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

²⁴ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2014.évi CV.törvény 28. par. 1. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2014. [2023.02.15.] >URL:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

²⁵ Szenczi Beáta, Vígh Tibor, Szekeres Ágota, Zentai Gabriella: INTEGRÁLTAN TANULÓ SNI-DIÁKOK SZÖVEGÉRTÉS EREDMÉNYEI AZ ADAPTÁLT ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉSEN. In: ONK, 2016. p. 142.

A különböző, látást és hallást érintő fogyatékoságokat érzékszervi sajátos nevelési igényűnek (érezékszervi SNI-nek) is szokták emlegetni, meghatározni. Az érintett gyermekek gyakran mutatnak magatartási zavarokra jellemző viselkedést, mely kihathat a szabályok betartására, a társaságban mutatott agresszív magatartásra és az osztályon vagy csoporton belüli népszerűtlenségre. ²⁶

BTMN meghatározása

Kutatómunkám során nagyon kevés meghatározást találtam a BTMN-es tanulók felismerhető jegyeiről. Ugyan már régebb óta létezik maga a megnevezés, de még nagyon kevés tényleges adat, kutatás érhető el a témában más zavarok kutatásainak számához mérten. A legfőbb kapaszkodó, aminek segítségével meghatározhatjuk a BTMN-es tanulókat, az maga a négy szóból álló kifejezés, melyből a 4 betű ered: beilleszkedési-, tanulási-, magatartásbeli nehézséggel küzdő tanulók. A BTMN-es tanulók a hatályban lévő jogszabály szerint nem minősülnek sajátos nevelési igényűnek. ²⁷

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 2.Értelmező rendelkezések fejezetében és annak negyedik paragrafusában nagyon jól és érthetően van leírva a BTMN-es besorolásba tartozó tanulók meghatározása:

²⁶ Rádli József: A közösségi oldalak hatásának vizsgálata SNI-s tanulók körében. In: Tudós tanár, 2015. 25. évf. 4. sz. p. 112.

²⁷ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről * - 2. Értelmező rendelkezések 4. § , 3. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2011. [2023.02.15.] >URL:
<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

„aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek”.²⁸

A jogszabályi meghatározásból jól kiolvasható, hogy a meghatározásba besorolt tanulók lemaradást mutatnak a kortársaikhoz képest a rövidítésben is szereplő három kulcskompetencia valamelyikében (vagy több téren, vagy az összesben).

SNI és BTMN törvényi háttere

A 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről és annak módosításai pontosan meghatározzák az SNI és a BTMN besorolás pontos sajátosságait, de a végső, hivatalos véleményt a pedagógiai szakszolgálat szakértői bizottsága mondja ki, véglegesíti a diagnózist. A pedagógusok feladata a hivatalos vizsgálatra, szakértői véleményre történő ajánlás, melyet a törvényben meghatározott szempontok alapján kezdeményezhet a pedagógus. Az SNI-s gyermekek esetében ilyen jellegbeli, magatartásbeli és készségbeli különbségek a következők: mozgásszervi, érzékszervi, beszédfigyelmességi hiányosság, autizmus spektrum zavar vagy egyéb pszichés fejlődési zavar.²⁹ A BTMN-s gyermekek különleges bánásmódot igényelnek, de nem minősülnek sajátos nevelési igényűnek. Az attitűdök között szerepelnek a társas kapcsolati problémák, közösségbe való nehezített beilleszkedéssel küzd vagy tanulási magatartásbeli hiányosságokat

²⁸ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről * - 2. Értelmező rendelkezések 4. § , 3. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2011. [2023.02.15.] >URL:

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

²⁹ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2014. évi CV. törvény a nemzeti köznevelésről * - 28. § 1. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2014. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

mutat. A viszonyítási alap szintén a kortársaihoz mért lemaradás vagy a kortársaihoz képest sajátos viselkedésformák megléte.³⁰

Az alapvető emberi jogok között szerepel az oktatáshoz való jog, és ez alól a sajátos nevelési igényű, valamint a BTMN-es tanulók sem számítanak kivételnek. A művelődéshez való jog lehetővé teszi az ingyenes és mindenki számára elérhető nevelést és oktatást. A halmozottan hátrányos helyzetű és a sajátos nevelési igényű tanulók részt vehetnek a nevelésben-oktatásban ugyanazon feltételekkel, mint nem érintett társaik.³¹ A köznevelés egyik kiemelt feladata az SNI-s és a BTMN-es tanulók egyéni igényeihez mért legeredményesebb fejlesztési lehetőség vagy lehetőségek biztosítása, a társadalmi beilleszkedés sikerességének érdekében.³²

A fejlesztési feladatokat összegző, leíró törvények között megtalálhatóak a személyi feltételek biztosítása, a különböző nevelési intézmények (óvoda, szakiskola, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési-oktatási intézmény, az utazó konduktori hálózat és a többcélú köznevelési intézmény, EGYMI) különböző feladatai és felelősségeik részletes leírása. A jogerős oktatási törvények között továbbá szerepel a tankötelezettség kibővíthető időszaka (a tankötelezettséggé válástól számítva akár annak a tanévnek a végéig, amikor a tanuló betölti a 23. életévét)³³ az SNI-s tanulókra vonatkozóan, valamint a tanítási időn belül foglalkozásokra

³⁰ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről * - 2. Értelmező rendelkezések 4. § , 3. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2011. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

³¹ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2021. évi LXXXIII. törvény a nemzeti köznevelésről * - 1. A törvény célja és alapelvei 42. §. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2021. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

³² Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről * - 2. Értelmező rendelkezések 3. § , 6. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2011. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

³³ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2020. évi LXXXVII. törvény a nemzeti köznevelésről * - 27. A gyermekek, a tanulók kötelességei és jogai, a tankötelezettség 30. § (1) 6 , 6. In: Jogtár - A

szánt idő pontos leírása (annyi rehabilitációs, rehabilitációs foglalkozás biztosítása, amennyire az adott tanulónak a felzárkózáshoz szüksége van.).³⁴

Saját véleményem szerint a Nemzeti Erőforrás Minisztériuma széleskörűen, minden irányból megközelítette a különleges figyelmet igénylő tanulók szükségleteit, de még így is nagy problémákba ütközik a gyakorlat során az integráció. A legnagyobb probléma az érintett tanulók fejlesztésén belül a személyi feltételek biztosítása, a gyógypedagógiai szakemberek alacsony száma. Sajnos ezt a problémát nagyon nehezen lehet megoldani, vagy enyhíteni a hiányosságokon, ezért a legnagyobb felelősség az intézményekre, az intézmény vezetőségére hárul.

A törvények a fejlesztést igénylő tanulók mellett állnak, őket védik a fent is említett rendelkezésekkel, hiszen olyan sarkalatos meghatározásokat kötnék a fejlesztésekhez való alapjogokhoz és azok időtartamához, hogy a gyógypedagógus-hiányból eredő hátrányokat az érintett tanulók nem vagy nagyon kis mértékben érezzék meg a társadalomba történő beilleszkedés felé vezető úton. Sajnos a törvényi rendelkezések sem védik meg a tanulókat azoktól a stresszhelyzetektől, melyek a különleges attitűdökből vagy a pedagógusok esetleges negatív hozzáállásaiból erednek.

tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2020. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

³⁴ Nemzeti Erőforrás Minisztérium: 2012. évi CXXIV. törvény a nemzeti köznevelésről * - 22. A tanítási év rendje, a tanítási, képzési idő, az egyéb foglalkozások 12. §. In: Jogtár - A tudás forrása [online] Wolters Kluwer: Jogtár - A tudás forrása, 2012. [2023.02.15.] >URL: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A1100190.TV#>

V. A BTMN-es tanulók integrációját támogató dokumentum bemutatása

Szakmai ajánlás a BTMN-nel küzdő gyermekeket megillető különleges bánásmódjához

A hivatalos okirat a már jól ismert helyről és formátumban, a fentebb leírt Oktatási Hivatal oldaláról tölthető le. Terjedelmét tekintve a dokumentum hatvanegy oldalban foglalja össze a szakma ajánlást. A tartalomjegyzékben és az alcímekben megjelenő cím az eredeti irat rövidített elnevezését tartalmazza, a hivatalos honlapon a következő megnevezéssel szerepel: „SZAKMAI AJÁNLÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra.”³⁵

A BTMN-es tanulók képzéséhez alkotott Ajánlás célja az érintett óvodások és tanulók, szülei és az őket fejlesztő segítő szakemberek együttműködésének segítése, vezetése. A gyermekeket megillető különleges bánásmódnak elő kell segítenie az adott állapotból eredő nehézségek megszüntetését vagy a már kialakult következmények enyhítését, a tanulási képességek támogatását, fejlesztését. Az irat előtérbe helyezi a megelőzést, a prevenciót, mivel a már kialakult kedvezőtlen folyamatokat nehezebb visszafordítani, mint a fel nem ismert fejlődési rendellenességből kialakult BTMN-es zavarokat (a preventív szemlélettel, megelőzhető következményeknek számítanak).³⁶

³⁵ Oktatási Hivatal: SZAKMAI AJÁNLÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra. In: Oktatási Hivatal hivatalos honlapja - Irányelvek és alapprogramok [online] Bp.: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2020. [2023.02.30.] >URL: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

³⁶ Oktatási Hivatal: SZAKMAI AJÁNLÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz

Az integrált oktatásban aktívan részt vevő osztályokban, ahova beilleszkedési, tanulási vagy magatartásbeli nehézséggel küzdő egy vagy több tanuló is jár, nagyon fontos a még alaposabb differenciálás és a szülők tapasztalataiból eredő javaslatok nagyfokú figyelembevétele a még személyre szabottabb fejlesztési terv kialakítása érdekében. A Szakmai Ajánlást minden pedagógus a saját és az adott iskola vezetésének meglátása szerint, szabadon veheti igénybe, hasznosítja a munkája során, de vannak kivételek az okiratban, amiket kötelező alkalmazni: a BTMN tanulók köznevelési külön jogairól szóló tájékoztatás tartalmát és a tartalomban szereplő idézett vagy hivatkozott hatályos jogszabályokat, azok tartalmát.³⁷ Az Ajánlás gyakorlatban történő alkalmazásának fontosságát alátámasztja a benne található statisztikai adat is: a 2018-19-es tanévben már körülbelül 95 ezer BTMN besorolással rendelkező tanuló szerepelt a magyar oktatásban.³⁸

A okirat tartalmában szerepel még a BTMN fogalma, sajátosságai, alapelvei, a hozzájuk tartozó sikerek, veszélyek és egy gyűjtemény, mely fejlesztő feladatokat tartalmaz. A fent nem

kapcsolódó joghasználatra. In: Oktatási Hivatal hivatalos honlapja - Irányelvek és alapprogramok [online] Bp.: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2020. [2023.02.30.] >URL: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

³⁷ Oktatási Hivatal: SZAKMAI AJÁNLTÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra. In: Oktatási Hivatal hivatalos honlapja - Irányelvek és alapprogramok [online] Bp.: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2020. [2023.02.30.] >URL: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

³⁸ Oktatási Hivatal: SZAKMAI AJÁNLTÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra. In: Oktatási Hivatal hivatalos honlapja - Irányelvek és alapprogramok [online] Bp.: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2020. [2023.02.30.] >URL: https://www.oktatas.hu/koznevelas/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

említett, de a tartalomban szereplő főbb témák a felsorolás szintjén: a pedagógusokkal, fejlesztő szakemberek munkájával szembeni elvárások részletes ismertetése; a szakértői vélemények fontossága; a jogi hátterek alapos kibővítése a könnyebb érthetőség érdekében; a szülőkkel való közös nevelő munka megsegítéséhez szükséges információk; a jól bevált és ajánlott módszerek tára; a különböző nehézségek pontos és részletes leírása; az oktatási és nevelési intézmények jogszabályilag kiadandó dokumentumai a BTMN-es fejlesztések alapján kifejtve (nevelési és pedagógiai program, SzMSz, házirend); a rájuk vonatkozó jogi háttér ismertetése, az országos méréseken, vizsgákon és felvételikén az elvárások az érintett tanulóknál; a közfeladat-ellátások térítésmentességeinek meghatározása; a magántanulókra vonatkozó ajánlások és a tanulók nyomon követésének lépései.³⁹

VI. A tanítók felkészültsége a BTMN-es tanulók fogadására és mentorálására

A tanítóképzésbe integrált fejlesztőpedagógiai ismeretek

A pedagógusképzésről szóló leírásomhoz szükséges kutatás alapjául a Felvi.hu honlapot tanulmányoztam, azon belül a Tanító Alapképzési Szak Szakleírását, valamint átnéztem a szakot indító egyetemek honlapján az indított Ba képzés általános ismertetőjét (mely alapjául a hivatalos weboldal szolgál, de a megfogalmazás és a kiemelt információk kiválasztása az adott egyetem feladata).

A pedagógusképzésről szóló leírásomhoz szükséges kutatás alapjául a Felvi.hu honlapot tanulmányoztam, azon belül a Tanító Alapképzési Szak Szakleírását, valamint átnéztem a szakot indító egyetemek honlapján a Ba képzés általános ismertetőjét (alapjául a hivatalos webol-

³⁹ Oktatási Hivatal: SZAKMAI AJÁNLÁS a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekeket, tanulókat az óvodai és iskolai nevelésük-oktatásuk során megillető különleges bánásmódhoz; a fejlesztő pedagógiai ellátás gyógypedagógiai tartalmaira; a pedagógiai segítség céljaira, feladataira és módszereire; valamint a BTMN tanulói jogokhoz kapcsolódó joghasználatra. In: Oktatási Hivatal hivatalos honlapja - Irányelvek és alapprogramok [online] Bp.: ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, 2020. [2023.02.30.] >URL: https://www.oktatas.hu/koznevels/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok

dal szolgál, de a megfogalmazás és a kiemelt információk kiválasztása az adott egyetem feladata). Az ismertetőben szerepel a saját egyetemi képzésem elemzése, mely egy leszűkített, tantárgyakra épített képet is ad a magyarországi tanítóképzésről. Kiemelendő, hogy a tantárgyak és az adott kreditrendszer csak az adott egyetemről, annak oktatásáról adnak visszacsatolást.

Az Oktatási Hivatal által működtetett Felvi.hu nevű hivatalos honlapon történik minden felsőoktatási intézménnyel kapcsolatos eljárás. Az oldalon megtalálható az összes magyar és a magyar oktatással jogi kapcsolatot ápoló külföldi egyetemek és azok összes képzésének leírásai. A felvételi eljárás is itt történik elektronikus úton. Egy regisztrációs és bejelentkezési procedura után az érintett tanulók itt nyújtják be a jelentkezésüket a felsőoktatási intézményekbe, az ehhez tartozó beadandó dokumentumok leadása és a felvétellel kapcsolatos összes információ is itt érhető el.⁴⁰

Az Oktatási Hivatal honlapján elérhető szakleírásban nagyon kevés elsajátítandó szakmai kompetencia szerepel a különleges bánásmódot igénylő tanulók fejlesztésével kapcsolatban, valamint az információ nem kiemelt helyen szerepel. Az internetes portál leírásában a következő, egyetlen szó szerinti mondat szerepel: „Tanítói tevékenysége minden területén elkötelezett a különböző szociokulturális környezetből érkező, a sajátos nevelési igényű, illetve a fogyatékos gyerekek közösségbe történő beilleszkedésének támogatása iránt.”⁴¹ Meglepő annak függvényében, hogy egyre nagyobb számú SNI-s és BTMN-es tanuló kerül az integrált nevelésbe. A növekedő adatok és a gyógypedagógusok csekély száma igényelné a minél teljesebb körű tanítói felkészítést. Felmerül a kérdés, hogy biztosan jó döntés-e ekkora mértékben a pedagógusok egyéni hozzáállására, attitűdjére bízni a minél teljesebb felkészülést.

Több felsőoktatási intézmény ismertetőjének vizsgálata során sem merült fel a fent említett általános tájékoztatón kívül egyéb, tágabb ismeretkör átadása az általános iskola alsó osztályos

⁴⁰ Oktatási Hivatal: Felvi.hu. In: Felvi.hu hivatalos honlapja [online] Bp.: Oktatási Hivatal, 2016. [2023.04.10.] >URL: <https://www.felvi.hu/>

⁴¹ Oktatási Hivatal: Szakleírások A-Z - Tanító szak. In: Felvi.hu hivatalos honlapja - Tanító szak leírása [online] Bp.: Oktatási Hivatal, 2016. [2023.04.10.] >URL: https://www.felvi.hu/felveteli/szakok_kepzesek/szakleirasok!/Szakleirasok/index.php/szak/97/szakleiras

pedagógusképzéséből. Az áttekintett ismertető a következő egyetemek honlapjából származnak: Apor Vilmos Katolikus Főiskola; Debreceni Református Hittudományi Egyetem; Eötvös József Főiskola; Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar; Eötvös Loránd Tudományegyetem Berzsenyi Dániel Pedagógusképző Központ; Apor Vilmos Katolikus Főiskola; Pécsi Tudományegyetem; valamint a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campusa (a továbbiakban a kezdőbetűkkel említve az adott intézményt).

Az online elérhető mintatantervekben és az indított szakok leírásában a kötelező tantárgyak között karonként egy-egy gyógypedagógiai célú tárgy szerepel.

A PTE főbb témaköreinek megnevezésénél, a kötelezően választható specializációkon belül található gyógypedagógiai alapismeretek című szakirány.⁴² A fent leírt egyetemek közül csak itt és a MATE Kaposvári Campusán található a kötelezően választható tárgyak között a gyógypedagógiai ismeretkör (a hivatalos weblapokról gyűjtött dokumentumok alapján). A kötelezően választható besorolás egy olyan blokk az előrehaladásban, mely a kötelezően összegyűjtendő kreditszámok részét képezi, de egy előre meghatározott listán belül több ismeretkörből lehet választani és annak tárgyait teljesíteni.⁴³

Az AVKF intézményben a kötelező tantárgyak között szerepet kap a pszichológia ismeretkörön belül A személyiségfejlődés zavarai elnevezésű tantárgy, mely bizonyítottan előzménye lehet a különböző tanulási vagy egyéb képességbeli hiányosságok kialakulásában. Az intézmény felajánlja a gyógytestnevelés megismerésének lehetőségét az azonos nevű tantárgy, kötelezően választható formájában.⁴⁴

⁴² Neptun Egységes Tanulmányi Rendszer: Mintatanterv, Tanító BA 2018 L. In: Neptun - Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem hivatalos honlapja - Előrehaladás [online] Pécs.: Pécsi Tudományegyetem, 2021. [2023.04.10.] >URL:

<https://neptunhallgato.uni-mate.hu/hallgato/main.aspx?ismenuclick=true&ctrl=0222>

⁴³ Pécsi Tudományegyetem: Tanító alapszak. In: PTE hivatalos honlapja - Képzési programok [online] Bp.: Neptun, 2023. [2023.04.18.] >URL:

<https://pte.hu/hu/felveteli/kepzes/tanito-alapszak>

⁴⁴ Apor Vilmos Katolikus Főiskola: Tanító alapképzési szak. In: AVKF hivatalos honlapja - Képzések [online] Vác: Apor Vilmos Katolikus Főiskola, 2021. [2023.04.18.] >URL:

Az EJT Tantervi Tájékoztatójában szereplő ismertetőjének két bekezdésében is szerepet kap a tanító feladatainak meghatározása a különleges bánásmódot igénylő tanulók felé. Az iratban szereplő két meghatározás:

„képes az integrált, inkluzív nevelés szakszerű támogatására, a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését segítő adekvát módszerek alkalmazására”⁴⁵

„Tanítói tevékenysége minden területén elkötelezett a különböző szociokulturális környezetből érkező, a sajátos nevelési igényű, illetve a fogyatékos gyerekek közösségbe történő beilleszkedésének támogatása iránt.”⁴⁶

Személyes tapasztalataim alapján a MATE Kaposvári Campusán a kötelező tanktárgyak között szerepel egy három kreditű tárgy, ami a Speciális pedagógiai ismeretek ismeretkörben szerepel Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek pedagógiája címmel. A tanóra a nyolc féléves képzésen belül a negyedik félévben ajánlott a Mintatanterv alapján. A Tárgytematikában szereplő Tantárgy tartalma alapján a tanóra főbb témáinak leírása:

- a tanórai differenciálás - gyerekek közötti különbségek és azok okai;
- a kiemelt figyelmet igénylő tanulók jellemzői, csoportjai; a koragyermekkori intervenció;
- kapcsolattartás más intézményekkel és szakemberekkel, akik a tanulót még ellátják; segítő kapcsolat a családdal;
- a fejlődés elmaradása;
- az SNI-s és BTMN-es tanulók nevelése-fejlesztése;
- tanulási problémák és azok előjelei; a tanuláshoz szükséges pszichikus funkciók fejlődése;

<https://avkf.hu/kepzesek>

⁴⁵ Eötvös József Főiskola: Képzések az Eötvös József Főiskolán - Tantervi tájékoztató Tanító BA. In: EJT hivatalos honlapja - Képzések az Eötvös József Főiskolán [online] Baja: Eötvös József Főiskola, 2018. [2023.04.18.] >URL: <https://ejf.hu/kepzesek-az-eotvos-jozsef-foiskolan>

⁴⁶ Eötvös József Főiskola: Képzések az Eötvös József Főiskolán - Tantervi tájékoztató Tanító BA. In: EJT hivatalos honlapja - Képzések az Eötvös József Főiskolán [online] Baja: Eötvös József Főiskola, 2018. [2023.04.18.] >URL: <https://ejf.hu/kepzesek-az-eotvos-jozsef-foiskolan>

- a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók és családjaik;
- a tehetségfejlesztés témaköre.⁴⁷

A fenti ismertetőkből jól látható, hogy a legtöbb intézmény tanító képzésén nagyon kevés figyelmet fordítanak arra, hogy a szakleírásoknál minél pontosabban szerepeljen a gyógypedagógiai ismeretek megléte és milyensége a helyi oktatásban. Lassan végzett pedagógusként, számomra fő szempont lenne egy újabb pedagógiai szak képzési helyének kiválasztásában, hogy minél tágabb körű ismeretet biztosítsanak a különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlesztéséhez (a kötelező kreditrendszeren belül). Azon leendő hallgatóknak, akiknek ez szintén fontos szempont, egy adott intézmény figyelmen kívül hagyásában kiemelt szerepet játszhat az, hogy nem szerepel a részletes leírás a területtel kapcsolatban (pedig a gyakorlatban ugyanúgy megjelenik, mint a választott intézményben).

A kötelező óránál meg-meg jelenik egy-egy tantárgyban a gyógypedagógiai ismeretkör, de sok helyen csak kötelezően választhatóként szerepel nagyobb számban. A BA képzéseken kellő figyelmet fordítanak arra, hogy felkészítsék a pedagógusokat az osztályba érkező hiányos kompetenciákkal rendelkező tanuló nevelésére- oktatására, de arra a pedagógusnak saját lelkiismerete szerint kell felkészülnie, ha valamilyen oknál fogva nem áll rendelkezésre gyógypedagógus a fejlesztő munkához. Összességében sokkal több lehetőséget biztosítanak az intézmények az ismeretkör tanulmányozására, mint ahogy azt előzetes kutatómunka nélkül feltételeztem.

Végzett pedagógusok továbbképzési lehetőségei

Az interneten fellelhető óvodapedagógusi és tanítói továbbképzési lehetőségek közül mind-egyik fizetős, önköltséges formában érhető el. Az oktatási helyektől függően némelyiknél van olyan lehetőség, hogy pályázati programok útján kedvezményi jogosultságot kap a képzésben résztvevő (ez sem jár alanyi jogon és nem mindig áll fenn). A teljesítés és a tananyagok elsa-

⁴⁷ Dr. Podráczky Judit: Tárgytematika - Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek pedagógiája. In: Neptun - Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem - Pedagógia - Pszichológia Tanszék, Mintatanterv - Felett tantárgyak - Tárgytematika, 2020. 1. p.

játítása is történhet elektronikus, valamint személyes úton is, mely nagy könnyebbséget és elérhetőséget biztosít a vidéki tanulni vágyóknak is. A továbbiakban példaként két intézmény továbbtanulási lehetőségeit ismertetem, melyek nem minősülnek Ba képzésnek.

A Budapesti Távoktatási Intézet Gyógypedagógiai specializáció óvodapedagógusoknak/tanítóknak/tanároknak című kompetencialapú programot kínál a Távintézet (tavintezet.hu) hivatalos honlapján. A részvétel felvételi eljáráshoz, pedagógusi felsőfokú végzettséghez és két éves szakmai tapasztalathoz kötött. Ez egy 2 féléves, százhetvenötezer forintos féléves díjú program. A képzésen igénybe vehetők kedvezmények abban az esetben, ha éppen meghirdetnek egy-egy adott pályázatot. Az elvégzett továbbképzés után a tanuló 30 kreditpontot kap, ami beleszámít a pedagógus előmeneteli rendszerbe.⁴⁸

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar sok továbbképzési lehetőséget kínál a hivatalos honlapján. A lehetőségek között szerepelnek akkreditált (elismert, bejegyzett)⁴⁹ és nem akkreditált pedagógus továbbképzések. A részvételi díjak ötven- és százezer forint között mozognak az akkreditált képzéseken, a nem elismerteken pedig tíz- és huszonöt ezer forint között vannak. A tandíjak tekintetében nincs lehetőség kedvezmények igénybevételeéhez. A jelentkezés feltétele pedagógusi főiskolai végzettség a bejegyzett programok esetében, a többi programon akár a szülőknek is lehetősége van a részvételre. Az időtartamok minden esetben óraszámban és nem félévben vannak megadva.⁵⁰

Az akkreditált programok listája:

⁴⁸ Budapesti Távoktatási Intézet: Gyógypedagógiai specializáció óvodapedagógusoknak/tanítóknak/tanároknak. In: Budapesti Távoktatási Intézet hivatalos honlapja - Programok [online] Bp.: Budapesti Távoktatási Intézet, [é. n.] [2023.04.18.] >URL:

<https://tavintezet.hu/gyogypedagogiai-specializacio-ovodapedagogusoknak-tanitoknak/>

⁴⁹ Trianity Kft.: Akkreditált szó jelentése. In: WikiSzótár.hu honlapja [online] Bp.: Wikiszótár, 2017. [2023. 01.13.] >URL:

<https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Akkredit%C3%A1lt>

⁵⁰ ELTE-BGGYK: Képzési kínálat. In: ELTE-BGGYK hivatalos honlapja - Képzési kínálat [online] Bp.: ELTE-BGGYK, 2021. [2023.04.20.] >URL:

<https://barczi.elte.hu/content/kepzesi-kinalat.t.190?m=32#>

- Diszkalkulia
- Tervezett közösségfejlesztés módszertani alapjai a köznevelésben, óvodás és kisliskoláskorú gyermekközösségekben
- Sindelar - Zsoldos Program 1. - Fejlesztő program tanulási- és magatartási zavarok megelőzése óvodáskorban és iskolakezdekor
- Sindelar - Zsoldos Program 1. - Tanulási - és magatartási zavarok terápiája iskoláskorban
- Személyiségfejlesztés komplex zeneterápiával ⁵¹

A nem akkreditált programok listája:

- Jog-ok-os jogpedagógiai képzések
- Gesztusnyelv tréning 10 órában
- Olvasástanítás fonomimikával (komplex elvű fonomimika)
- Szóbeli bántalmazás - A nyelvi agresszió leleplezése ⁵²

A továbbképzések nagyon fontosak lennének az integrált nevelés gyakorlati megvalósulásának sikeressége érdekében, de a már végzett pedagógusokra komoly anyagi terhet rónak ezek a tanfolyamok. Számomra meglepő volt, hogy ezek a képzések nem kapnak állami finanszírozási lehetőséget. Főként úgy, hogy a felsőoktatási szakok közül csak tanári pályát végzett hallgatóknak az ingyenes félévek számának fele vagy kicsit kevesebb, mint a fele megmarad a rendszerben. A tanároknak ugyan egy hosszabb távú befektetésnek számít a beszámítható krediteknél a magasabb besorolásba kerülés a bértáblán, de biztos vagyok benne, hogy nagyobb érdeklődés lenne a tanfolyamokra, ha jobban támogatná elvégzésüket az állam. A képzési idők szempontjából relatív gyorsan elvégezhetőek ezek a tanfolyamok az alapképzésekhez képest.

⁵¹ ELTE-BGGYK: Akkreditált pedagógus-továbbképzések. In: ELTE-BGGYK hivatalos honlapja - Képzési kínálat [online] Bp.: ELTE-BGGYK, 2021. [2023.04.20.] >URL: <https://barczy.elte.hu/content/akkreditalt-pedagogus-tovabbkepzesek.cl.32?m=174>

⁵² ELTE-BGGYK: Nem akkreditált pedagógus-továbbképzések. In: ELTE-BGGYK hivatalos honlapja - Képzési kínálat [online] Bp.: ELTE-BGGYK, 2021. [2023.04.20.] >URL: <https://barczy.elte.hu/content/nem-akkreditalt-pedagogus-tovabbkepzesek.cl.122?m=388>

VII. Kutatási eredmények

Az integráció gyakorlati megvalósulásának kutatási eredményei

Az egyéni felméréshez szorosan kapcsolódó, hasonló kutatási eredmények

A saját felmérésem Laoues-Czibalmos Nóra és Müller Anetta (Debreceni Egyetem) közösen végzett kutatását is alátámasztja, mely felmérés a szakemberek befogadó-készségét vizsgálta az integrációval kapcsolatban. A vizsgált két intézmény pedagógusai azt nyilatkozták, hogy nem tartják elegendőnek saját felkészültségüket az integrált oktatásra.⁵³

Az egyéni felméréseim eredményeinek egyik okát még Papp Gabriella fogalmazta meg a 2002-ben végzett kutatásában⁵⁴, vagyis a pedagógusok még felkészületlenek az integrációs feladatok ellátására és ebben elsősorban az segítene, ha a pedagógiai alapképzésben domináns szerep jutna az együttnevelésre való felkészítésre. A problémafelvetés óta eltelt huszonegy évben az érintett tanulók száma növekedett, de az alapképzésben még mindig nem fordítanak kellő figyelmet a témára, olyannyira, hogy Laoues-Czibalmos Nóra és Müller Anetta is alátámasztotta 2018-as kutatásuk során a még mindig jelen lévő hiányosságokat ezen a téren.⁵⁵ Az összes konfliktushelyzet és kiközösítés megszüntethető, vagy jelentős mértékben csökkenthető lenne ezen egyszerű változtatás bevezetésével.

⁵³ Laoues-Czibalmos Nóra és Müller Anetta: AZ INTEGRÁCIÓ-SZEGREGÁCIÓ HELYZETE EGY KUTATÁS TÜKRÉBEN. In: Különleges Bánásmód, 2018. IV. évf. 4. sz. p. 19–31.

⁵⁴ Papp Gabriella: TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK ISKOLAI INTEGRÁCIÓJA A SZAKEMBEREK KÖZÖTTI KOOPERÁCIÓ TÜKRÉBEN. In: MAGYAR PEDAGÓGIA, 2002. 102. évf. 2. sz. p. 159–178.

⁵⁵ Laoues-Czibalmos Nóra és Müller Anetta: AZ INTEGRÁCIÓ-SZEGREGÁCIÓ HELYZETE EGY KUTATÁS TÜKRÉBEN. In: Különleges Bánásmód, 2018. IV. évf. 4. sz. p. 19–31.

Az egyéni kutatás általános ismertetése:

A személyes felmérésem célja az integráció gyakorlati megvalósulása, annak pozitív és negatív hatásainak, eredményességének vagy hátrányának felmérése, mely terület a diplomadolgozatom címében is megjelenik. A dolgozatomban megjelenő egyéb témakörökben igyekeztem a legtöbb személyes kutatási kérdésemhez elméleti háttérrel biztosítani, az interneten fellelhető szakirodalmak alapján. Az egyes kérdések mellékletként szerepelnek a szakdolgozatom függelékében és a hipotézisek, továbbá a válaszok kiértékelése során. A válaszok úgy lettek megadva, hogy az esetlegesen több szempontból érintettségek is láthatóak legyenek a válaszok között.

A kérdőívet a Google cég által megalkotott és üzemeltetett Google Forms szolgáltatásával készítettem el és osztottam meg, ami a későbbi munkám során akár dolgozatok megalkotásánál is alkalmazható (sok egyéb lehetőség mellett). A program lehetővé teszi a válaszok közti felhasználói összefüggések vizsgálatát: a szoftver minden felhasználóról készít egy összefüggő dokumentumot, egyéni profilt, tehát az összes megadott válasz hozzá van rendelve az egyén névtelen profiljához. Az alkalmazásnak számos előnye is van: nagyon sok felhasználót érhetünk el és azonnal tizedes pontossággal, százalékosan kiértékeli az egyes válaszok arányát. Az űrlap terjesztési helyének a Facebook-on található, a területhez kapcsolódó, releváns csoportokat választottam, melyek segítségével szülői és tanári véleményeket is begyűjtöttem. A bevezető leírásban röviden bemutatkoztam és bemutattam a szakdolgozatom fontosabb témáit és mindent leírtam a felméréssel kapcsolatos olyan információt, mely a kitöltések számát növelheti (5 - 10 perces, rövid kitöltési idő, milyen érintettségek esetén várom a véleményeket és a milyenségét illetően anonim mivolta).

A kutatási kérdéssor tizenhat kérdésből áll. A kérdések különböző alegységekből, eltérő megközelítési csoportok szerint tagolódnak. Vannak olyan kérdések, melyek a tanuló személyes oktatási helyzetére, vannak, amik az egyéni építő és romboló élményekre, és vannak az esetlegesen felmerülő konfliktus helyzetekre vonatkozó válaszadási lehetőségek. A válaszadási lehetőségek között szerepelnek rövid és bekezdéses válaszok, feleletválasztós és lineáris skálák valamint egy feleletválasztós rács.

Egyéni hipotézisek a kutatásban feltett kérdésekkel és válaszokkal kapcsolatban

A kutatásom során felmerülő hipotéziseket az alábbi bekezdésekben bővebben kifejtem, de az egyszerűbb átláthatóság érdekében ki is emelem azokat:

- 1. hipotézis:** A megosztási felületek mivoltából kevés számú olyan kitöltésre számítok, ahol a szülők gyermekének az osztálytársa a BTMN-es tanuló.
- 2. hipotézis:** Az óvodában diagnosztizált gyermekek a szülők és az óvodapedagógusok közös döntése alapján profillal nem rendelkező iskolai intézményeket választanak.
- 3. hipotézis:** A közösségek vegyes összetételére és a szülők folyamatos megoldás-keresésére alapozva minden évfolyamra kiterjedő eredményre számítok.
- 4. hipotézis:** A korai felismerésre való törekvés alapján nagy arányszámú folyamatban lévő vagy hivatalos szakvéleménnyel rendelkező tanulók.
- 5. hipotézis:** A válaszadók mindegyike, vagy nagy része tapasztalt már BTMN-es attitűdhez kapcsolódó nehézséget, konfliktust. (az osztályok átlagosan nagy (28-32 fős) létszáma, a pedagógushiány vagy a BTMN-es érintett terület nagyfokú, súlyos megnyilvánulása miatt).
- 6. hipotézis:** Valószínűsíthető, hogy az érintett tanulók szülei az integrált nevelés pozitív hatásait, előnyeit emelik ki, az osztálytársak felmenői és a pedagógusok a negatív oldalát.
- 7. hipotézis:** A visszajelzésekben elvárt az osztálytársak körében a nagyobb százaléku negatív vélemény, mint a pozitív, népszerű vélekedés.
- 8. hipotézis:** Az integráció szociális kompetenciákra való hatásának kérdéseinél a válaszokban megjelennek pozitív visszajelzések is.

A kérdőívet megválaszoló személyekkel kapcsolatban nem voltak határozott elvárásaim, mert a már említett Facebook közösségek között, ahol az űrlap megosztásra került, vannak szülői és tanári BTMN-es csoportok is. Ezen közösségek tagjai között viszont nem szerepelnek olyan szülők, akik gyermeke nem tartozik a besorolásba, de az osztályközösségben van érintett tanuló. Így a kérdőív megválaszolása ebből a szempontból korlátoznak számít, mert nekik nincs közös csoportjuk, de egy-két szülőt találtam, akiket személyes kapcsolatok útján ismerek.

A tanuló oktatási helyzetét és egyéni kompetenciáit érintő kérdéskör

Az iskola profilját tekintve arra számítottam, hogy az óvodai nevelésben nagy százalékban kiderülő BTMN-es attitűdök következtében az óvodapedagógus ajánlása és a szülők választása egy-egy profillal nem rendelkező intézményre redukálódik. A tanulók életkorával, aktuális osztályával kapcsolatban az általános iskola összes korosztályát tekintettem potenciális válaszadónak, mert a csoportok nem évfolyamfüggők és a szülők, valamint a pedagógusok folyamatos antipátia megélése szüntelen megoldáskeresést eredményez. Egy-egy tanuló iránt érzett erős érzelmi kötelék, mely egyaránt kialakulhat a vele foglalkozó szakemberben, mint a szülőkben, állandó megoldáskeresésre serkenti az érintett feleket.

A korai, még óvodai nevelésben észrevett és diagnosztizált felismerés kulcsfontossága miatt és a speciális, célirányos közösségekbe való belépés előzményeiben bízva nagyobb százaléku folyamatban lévő vagy hivatalos szakvéleménnyel rendelkező választ vártam. A százalékokból kiderülhet, hogy a kizárólagos gyanú fennállásakor milyen korúak az adott gyermekek, hány iskolai év telt el a diagnosztizálás nélkül. Az információ, mint érdekesség merülhet fel, hiszen a releváns információhoz, hogy milyen nehezen vagy könnyen ismerhető fel a különleges bánásmód megléte, egy adott pedagógus adott tanulóinak vizsgálatára lenne szükség.

A BTMN attitűdhez kapcsolódó konfliktusok és az azzal kapcsolatos impulzusok

A nehézségekkel küzdő tanulók hiányosságai, az adott kompetenciákhoz fűződő, sajátos magatartási formák miatt szinte kizárhatatlan a konfliktusok felmerülése. A kérdéskörben elvárt eredmények között szerepel, hogy a válaszadók mindegyike, vagy nagy része tapasztalt már ilyen vitás helyzetet. Valószínűsíthető, hogy az érintett tanulók szülei az integrált nevelés pozitív hatásait, előnyeit emelik ki, az osztálytársak felmenői és a pedagógusok a negatív oldalát. A rossz minősítések háttérében állhat az osztályok átlagosan nagy (28-32 fős) létszáma, a pedagógushiány vagy a BTMN-es érintett terület nagyfokú, súlyos megnyilvánulása. Az említett fokozó tényezők megjelenhetnek az együttnevelés módosítási szándékához fűződő kérdéseknél.

A hátrányos megkülönböztetés a társadalmi minta alapján az iskolában, a diákok között is felütheti a fejét. A pedagógus feladatköre és felelőssége részét képezi a kirekesztés, csúfolás megelőzése és a felmerülő esetek eredményes leereagálása. A legnagyobb odafigyelés és megelőzési szándék mellett is felmerülhet a közösségben az emberi, tanulói mivoltból eredendő gonoszság. A visszajelzésekben elvárt az osztálytársak körében a nagyobb százaléku negatív

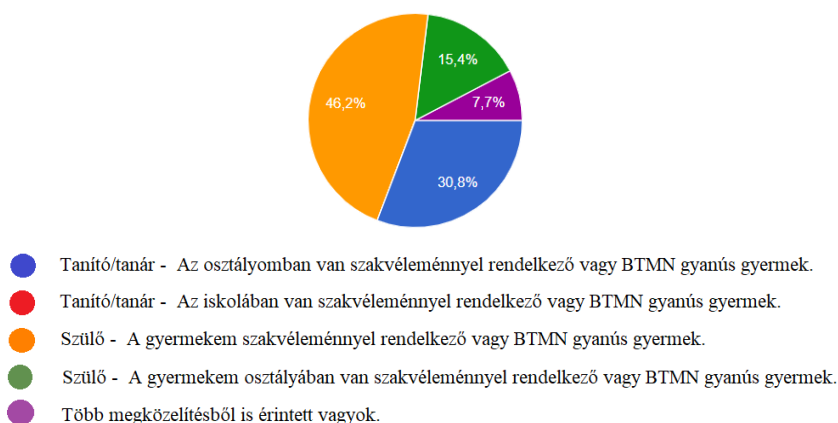
vélemény, mint a pozitív, népszerű vélekedés. A kirekesztés ellentéte, a befogadás is megjelenik az együttnevelésben, így várhatóan a szociális kompetenciák az átlagostól eltérő, nagymértékben megjelenését eredményezi a közösségen belül. Az elmélet magában foglalja annak az előzetes feltételezését, hogy az integráció szociális kompetenciákra való hatásának kérdéseinél a válaszokban megjelennek pozitív visszajelzések is.

Egyéni felmérések és kutatási eredmények, következtetések

A megkérdezettek érintettséggel kapcsolatos arányának kérdésköre

A felmérés 2023. április 11-e és 2023. május 1-e között valósult meg, melyre a megosztási bejegyzések időpontjában, impulzuskitöltések formájában (a felkerülések napján) érkezett a legtöbb válasz. A kérdőívre a kutatás tervezett és megvalósított időkeretén belül 143 válasz érkezett. A kitöltésekből jól látható, hogy az űrlap megalkotása során sikerült kialakítani azt a fajta bizalmas viszonyt még ismeretlenül is, ami a kitöltők nagyarányú egyéni vélemények és élmények megosztását eredményezte. A kitöltésszám kedvező alakulásának köszönhetően sikerült releváns, jól értékelhető százalékos arányt felállítani az egyéni tapasztalatok alapján.

Az első hipotézisemet megcáfolta az a tény, hogy 15,4%- a a válaszadóknak olyan szülő, akinek a gyermeke osztályába jár a hiányosságokkal küzdő gyermek. A legnagyobb arányú válaszadói réteg 66 választ eredményezett, mely kategóriába a BTMN-es szakvéleménnyel vagy annak gyanújával rendelkező gyermekek szülei tartoznak. Csökkenő sorrendben a második helyen azok a pedagógusok válaszainak aránya (45 fő) szerepel, akiknek az osztályába jár érintett tanuló, őket követik azok a szülők, akiknek gyermeke egy osztályba jár az érintett tanulóval/tanulókkal (22 fő) és a sort a 10 főt számláló azon megkérdezettek szerepelnek, akik több megközelítésből is érintettek. Olyan kitöltés nem érkezett, amelyben a pedagógus csak iskolai szinten (nem a saját osztályában) érintett.

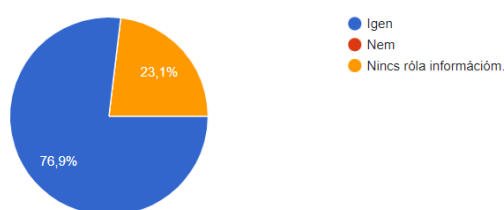
1. Ábra - A válaszadók érintettségének aránya

A BTMN-es tanulók osztályát érintő kérdéskör

Az arányokból jól látható, hogy az eredmények csak részben támasztották alá az első hipotézisemet, hiszen 15,4%-a (11 szülő, 8 pedagógus, 3 több szempontból is érintett) a válaszadóknak abból a csoportból érkezett, amelyre nem volt esély (a már fent említett nehéz megközelíthetőségből adódóan). A fent említett ismeretségi körben 3 szülő szerepelt a kitöltők között, a maradék 7 fő biztosan az interneten található kapcsolódó csoportok tagja. Ez egy nagyon lényeges információ, amiből arra lehet következtetni, hogy az osztálytársak szülei sem közösségek a mindennapi helyzetek pozitív lereagálásában: törekednek gyermekeik célirányos nevelésére az integráció mikro (osztály) szintű, minél előnyösebb megvalósulása szempontjából.

Egyéni, második hipotézisemben szerepelt az iskolai profiljához fűzött előzetes felvetésem, mely szerint a BTMN-nel küzdő tanulók korai diagnosztizálására való törekvés eredményeként a szülők egyszerűbb elvárás rendszerű, nem specializálódott osztályokat választanak gyermekeiknek. A felvetést cáfolja a kitöltők 76,9%-a (61 szülő, 43 pedagógus, 3 több szempontból is érintett) vagyis az érintett intézmények több, mint fele külön specializációval rendelkezik. A maradék 23,1%-nak nincs elérhető információja annak meglétéről vagy hiányáról az adott intézményben vagy intézményekben.

A nemleges válaszok meglétének hiánya ilyen nagymértékű kitöltés esetén arra enged következtetni, hogy az űrlap kitöltői nincsenek tisztában a különleges profil fogalmával. A gondolatmenet eredményeként az információval nem rendelkező válaszok között található profillal nem rendelkező intézmény is a kitöltések között (a pontos arányok ismeretlenek és következtetésekből erednek). Az információhiányra utaló válaszlehetőség kizárta annak esélyét, hogy az igennel válaszoló személyek tévesen jelölték volna be a visszajelzést, így a 76,9%-os(61 szülő, 43 pedagógus, 3 több szempontból is érintett) arány hitelesnek tekinthető.

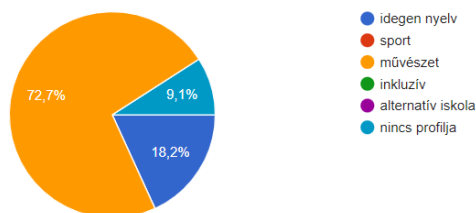

2. Ábra - Az érintett intézmények ismérvei

Az értékelés során felmerült bennem, hogy a választási lehetőségeknél az „Igen és a Nem” válaszok helyett megfelelőbb lett volna a „Van és a Nincs” kifejezés használata.

A sajátos profillal rendelkező intézmények egyéni profiljában visszatükröződik az egyszerűség elve. 80 gyermek művészeti osztályban tanul, ami ugyan tagozatosnak minősül, de az egyik legegyszerűbbnek gondolt szakirány az egyéb felmerülő lehetőség között. A magas kitöltésszámból arra is lehet következtetni, hogy az adott Facebook-os megosztási felület feltehetőleg egy konkrét iskolán belüli szülői közösségének indulhatott, de mára már országos szintűvé nőhetett ki magát.

A vizsgált diákok 18,2%-a idegen nyelvi osztályokban tanul. Az alternatív iskola válaszlehetőségének népszerűtlensége adódhat a szülők szubjektív döntéséből a lassabb előrehaladási tempóból vagy az országon belüli alacsony intézményszámból, de befolyásoló tényező lehet a szülők és a pedagógusok egyéni döntése is a megosztási felületnek szánt csoportokba való csatlakozás terén.

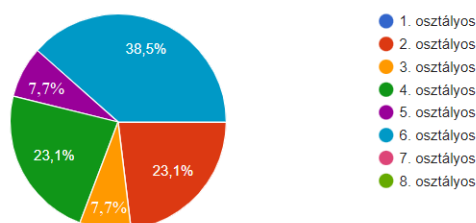

3. Ábra - Az érintett tanulók intézményének profilja

A harmadik hipotézisemet megcáfolja az a tény, hogy a kérdéssort kitöltő felhasználók ismeretségében az általános iskola második osztályától, egészen hatodik osztályig megtalálhatóak gyermekek, tehát az első és a nyolcadik évfolyamból nem volt eredmény. A válaszokból azt a következtetést lehet levonni, hogy az első osztályosok szülei nagyrészt még nincsenek tisztában az állapot meglétével, vagy a különböző, tapasztalatokat megosztó szülői csoportok alkotta lehetőségekkel.

A hetedik és nyolcadik évfolyam létszáma azt sugallja, hogy a nagyobb tanulók szülei már megkapták a kérdéseikre a válaszokat, megszerezték a kellő tapasztalatot a tanulók segítésére.

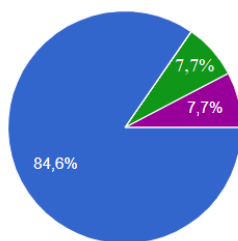
A szomorúbb eshetőség az, hogy a felsőbb évfolyamoknál már annyira belefáradnak a szülők a nehézségekbe, hogy a folyamatos sikertelenségek következtében már nem kutatnak, nem fejlesztik magukat a témában.

4. Ábra - Az érintett évfolyamok

A negyedik hipotézisemet támasztja alá a következő kérdés eredménye: a felismerést tekintve a megkérdezettek 84,6%-a (67 szülő, 48 pedagógus, 6 több szempontból is érintett) állította, hogy a gyermekhivatalos szakvéleménnyel rendelkezik. Egyenlő arányban voltak a kitöltők között olyan, aki nem tudott nyilatkozni a folyamat jelenlegi állásáról, de saját véleménye szerint vagy BTMN-es attitűdökkel rendelkezik a tanuló vagy bizonytalan abban, hogy a nehézségek a BTMN-re vezethetők-e vissza.

Olyan válasz nem érkezett, ahol még csak a pedagógus feltételezi a diagnózis meglétét. Ebből az adatból arra lehet következtetni, hogy az ebbe a kategóriába tartozó szülők vagy nem ezeken a felületeken tájékozódnak, vagy még bíznak abban, hogy a gyermek csak egy rossz életszakaszban van. A folyamatban lévő vizsgálatok kizárják annak a lehetőségét, hogy konkrét kórmeghatározással rendelkeznek az adott családok, így nem is biztos, hogy egy konkrét BTMN-es csoportba csatlakoznak (a kitöltés hiánya adódhat abból, hogy a megosztási felületeken nincsenek jelen az érintettek).

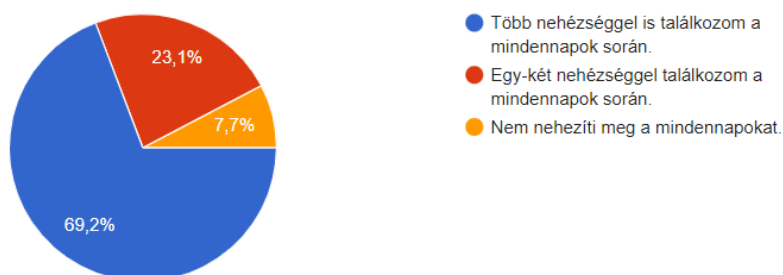

- Hivatalos BTMN szakvéleménnyel rendelkeznek.
- Az öt tanító pedagógus és/vagy szülő gyanítja a BTMN meglétét.
- Folyamatban van a hivatalos vizsgálat és a szakvélemény kiállítása.
- Nincs róla információ, de saját megítélésem szerint a gyermek rendelkezik BTMN-es attitűdökkel.
- Nem vagyok benne biztos, hogy BTMN-es attitűdökkel rendelkezik az érintett gyermek.

5. Ábra - A felismerési fázisok számának alakulása

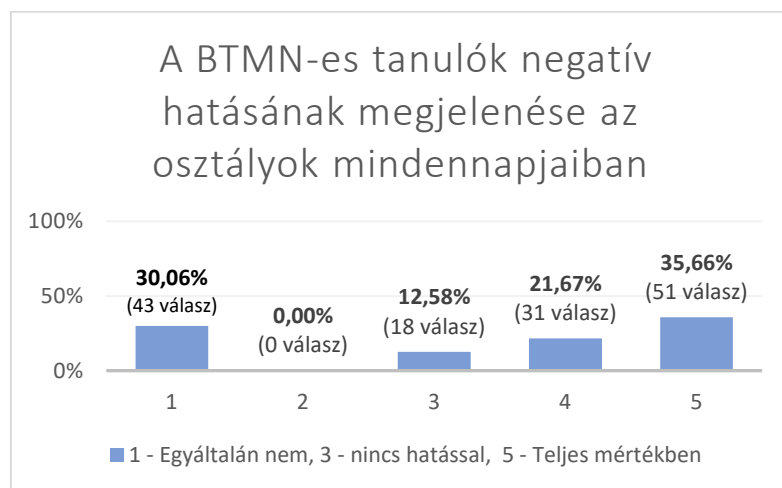
Az integrációról alkotott vélemények, a felmerülő nehézségek arányát és a lereagálását érintő kérdéskör

Az ötödik hipotézisemet igazolja a nehézséget tapasztalt válaszadók aránya. 69,2%-uk (48 szülő, 45 pedagógus, 6 több szempontból is érintett) tapasztalt már több olyan konfliktushelyzetet, mely igazoltan visszavezethető a beilleszkedési-, tanulási-, magatartási nehézséggel küzdő tanulók viselkedése, habitusára az osztály dinamikájában, mindennapjaiban. Lényegesen kevés arányú azon válaszok száma, melyek arra utalnak, hogy az integrációban aktívan részvevő osztályokban nincsenek nehézségek a tanév során. A maradék, köztes eredmények (23,1%) (29 szülő, 0 pedagógus, 4 több szempontból is érintett) és az előzménykérdések kapcsolatából is az következik, hogy meg-megjelenik egy-egy probléma, de nem számottevő mértékben. Az eredményből is jól látszik, hogy a komplikációkat generáló tanulók szülei is érzik a felmerülő konfliktusokat, nem elfogultan, hanem realisan látják az ok-okozati összefüggéseket.

6. Ábra - A nehézséget tapasztalt válaszadók aránya

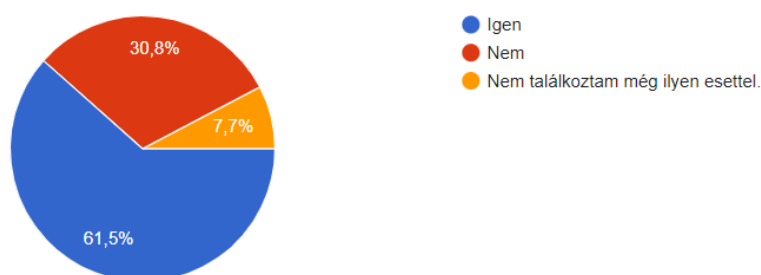
Az előző kérdéshez szorosan kapcsolódik a megnehezítettség mértéke az osztályon belül. Az előző kérdésben a tapasztalt konfliktusok gyakoriságára kérdeztem rá, a következő kérdésben arról gyűjtöttem be információkat, hogy egy egytől ötig terjedő skálán milyen mértékű a nehézségek aránya. A hasonlóság ellenére teljesen eltérő eredmények születtek a következtetésekkel ellentétben. Az arányok egyértelműen váltak szét a „teljes mértékűen” (35,66% - 37 szülő, 13 pedagógus, 1 több szempontból is érintett) és az „egyáltalán nem” (30,06%(24 szülő, 15 pedagógus, 4 több szempontból is érintett)) lehetőségek között. Semleges válaszok is érkeztek (12,58%- 9 szülő, 6 pedagógus, 3 több szempontból is érintett), melyek az integráció feltételezett sikerességét támasztja alá. Összességében a négyes értéket jelölt felhasználók (21,67%- 18 szülő, 11 pedagógus, 2 több szempontból is érintett) is hajlanak afelé, hogy nagyobb mértékben negatív hatású az érintett tanulók viselkedése.

7. Ábra - A BTMN-es tanulók negatív hatásának megjelenése az osztály mindennapjaiban

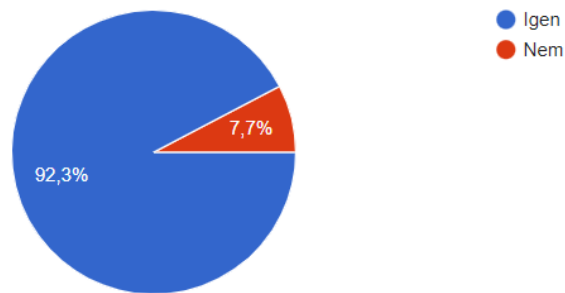
A fent már leírt negatív hatású helyzetek helyes lereagálása a pedagógus mindenkori feladatai közé tartozik. A következő kérdésben olyan helyzetekre voltam kíváncsi, amikor konkrét információja volt a kitöltőknek arról, hogy a megoldást hogy valósította meg az érintett pedagógus. A hipotézisem alátámasztásaként a válaszadók 61,5%-a(52 szülő, 36 pedagógus, 1 több szempontból is érintett) másként oldotta volna meg a helyzetet. Sajnos ebből is látszik, hogy a pedagógusok leterheltsége nem mindig teszi lehetővé az azonnali megoldást igénylő, alapos erkölcsi nevelést.

Az eredményekkel kapcsolatban azonban nem felejthetjük el a szakmai hitelesség és a szülői elfogultság közti hatalmas ellentétet. Amennyiben kiemeljük, hogy a 61,5%-os(52 szülő, 36 pedagógus, 1 több szempontból is érintett) arányú kitöltők nagy része szülő, nem zárhatjuk ki azt a fajta elfogultságot, mely a gyermekük kedvezőtlen megítéléséből fakadhat. Az igazán hiteles válaszok ebben a kérdésben a pedagógus kollégáktól származhatnak (itt is felléphetnek a megfelelő véleményeket tompító körülmények: családi és lelki állapot, konfliktus az adott kollégával szemben).

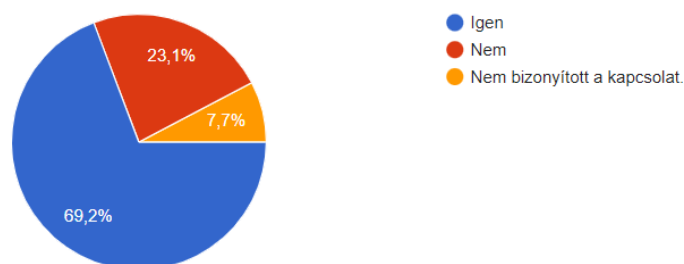
8. Ábra - A felmerülő konfliktushelyzet helyes lereagálása

A hetedik hipotézisemmel szemben a válaszadók 92,3 százaléka, vagyis 132 fő (ebből 78 szülő, 43 pedagógus, 11 több szempontból is érintett) változtatná meg az együttnevelés valamely szabályát. 143 főnél ez olyan kiugró arányszám, ami az azonnali átgondolását feltételezheti az oktatási rendszerben. A pedagógusok általános hozzáállása mindenképpen változást igényelne, ennek azonban feltétele a kedvezőbb körülmények megteremtése. A kapcsolódó, alábbi bekezdésekben található kifejtendő kérdésre a válaszadók csupán 47% -a (37 szülő, 24 pedagógus, 6 több szempontból is érintett) indokolta meg az igenleges választását (ez az igennel válaszolók kicsit több, mint a fele). Ez adódhat a felek időhiányából, vagy az elhamarkodott válaszadásokból.

9. Ábra - A integrált oktatás szabályainak módosítási szándékai

Az ötödik hipotézist szintén alátámasztja az a tény, hogy az érintettek 69,2%-a (54 szülő, 43 pedagógus, 2 több szempontból is érintett) tapasztalt már hosszan fennálló, tartós frusztrációt, ami az egész napot, vagy hetet megbélyegezheti. Az ilyen esetekben lelkileg sérülhet az összes tanuló még akkor is, ha a pedagógus jól kezeli a konkrét helyzetet, ami szélsőséges esetben iskola vagy osztályváltáshoz is vezethet. 9 szülő és 2 pedagógus nem tudott érdemi információval szolgálni, mert nem volt benne biztos, hogy a probléma forrása a jellemző attitűdökből eredt.

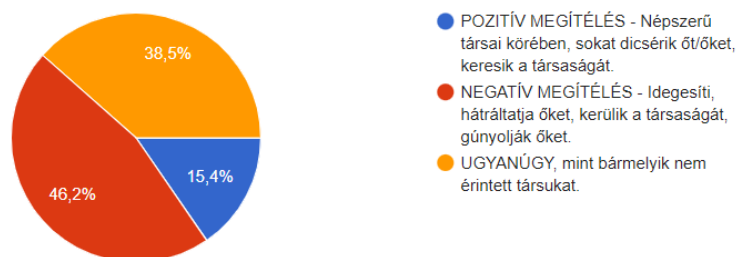

10. Ábra - A BTMN-hez köthető tartós frusztráció, idegeskedés

Az integráció szociális kompetenciákra gyakorolt pozitív hatását érintő kérdéskör

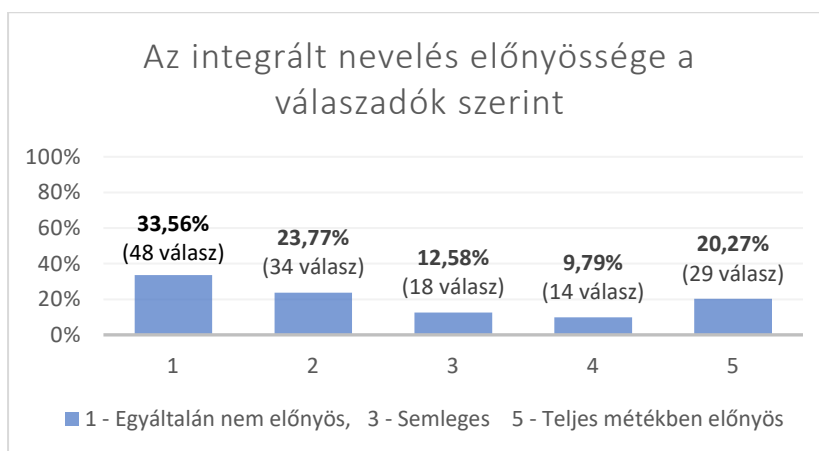
A hetedik hipotézisemet igazolandó eredményekhez kapcsolódó kérdés megfogalmazásánál fontos szempont volt, hogy a megkérdezettek egyértelmű, értékelhető válasszal szolgáljanak. Pozitív elmozdulás figyelhető meg az előzetesen feltételezett eloszlást illetően. A többség az elvárásokhoz hűen negatív megítélésben részesül a közösségben, de szorosan utána az ugyanolyan arányú megközelítés szerepel, 11 fős különbséggel. 143 főnél nem nagyszámú arány a

22 ember, de abból a szempontból nagyon lesújtó, hogy ez a 22 tanuló négy vagy nyolc évet (intézményváltás nélkül) úgy tölt el az iskolai oktatásban, hogy kirekesztik, csúfolják. Egész életen át tartó, maradandó érzelmi és mentális kárt szenvedhetnek a bántott tanulók a megfelelő segítségnyújtás hiányában.

11. Ábra - Az osztálytársaktól érkező megítélés

A 7. ábrára visszautalva az előnyök és a hátrányok (negatív hatások) egyenes arányban jelennek meg a visszajelzésekben. A hatodik hipotézisemet alátámasztja az alábbi oszlopdiagramhoz tartozó kérdés. Az ábrából jól látható, hogy a válaszadók többsége (33,56%-26 szülő, 21 pedagógus, 1 több szempontból is érintett) semmilyen előnyét sem, vagy elenyésző mértékben (23,77%-27 szülő, 7 pedagógus, 0 több szempontból is érintett) látja az együttnevelésnek. 12,58%-a (11 szülő, 5 pedagógus, 2 több szempontból is érintett) semleges hatását vallja az együttoktatásnak. A válaszadók 9,79% (13 szülő, 1 pedagógus, 0 több szempontból is érintett) százaléka nagyon előnyösnek, és 20,27%-a (11 szülő, 11 pedagógus, 7 több szempontból is érintett) teljes mértékben előnyösnek tartja a mindenki számára elérhető közoktatást.

12. Ábra - Az integrált nevelés előnyösségének mértéke

A nyolcadik hipotézisemet alátámasztja a pozitív hatásokra utaló kérdés: a 2. számú, Az integrált nevelés hatásai az egyes szociális képességekre című mellékletben kapott helyet az együttnevelés különböző szociális kompetenciákra gyakorolt hatásának felmérése, a nagy terjedelme és az összetettsége miatt. Az eredményekből jó lehet következtetni arra, hogy a kérdésre válaszadók nem rendelkeznek semmilyen gondolattal az érintett témát érintően, a negatív érzelmek mellett eltörpül a pozitív hatások vizsgálata a szülőkhöz és a pedagógusokban. 30-40 % fölötti arányban a készségek közül az elfogadásra, a barátkozásra, a felelősségérzetre és az önismeretre érkezett a legtöbb, a legnagyobb százaléku semleges mértékű válasz. A megkérdezettek legnagyobb százaléka szerint a következő emberi kapcsolatokat érintő kompetenciákra van elengedhetetlen mértékű pozitív hatással az integrációnak: az elfogadásnak (30,76%- 16 szülő, 23 pedagógus, 5 több szempontból is érintett) és az önismeretnek (22,37%- 12 szülő, 18 pedagógus, 2 több szempontból is érintett). A kitöltők szerint a semmilyen mértékben sem kifejtett hatás az elfogadásnál (30,76%- 31 szülő, 12 pedagógus, 1 több szempontból is érintett), az önismeretnél (22,37%- 14 szülő, 18 pedagógus, 0 több szempontból is érintett) és a segítségnyújtásnál (18,18%-9 szülő, 14 pedagógus, 3 több szempontból is érintett) hiányzik a leginkább.

Érdekes az eredményeket megfigyelni abból a szempontból, hogy az önismeret és a pozitív visszacsatolás mennyire szorosan összekapcsolódik a válaszokban és a valóságban is. A sok-sok negatív vélemény egy azonosan előnytelen, a realitástól teljesen távol álló képet alakíthat ki az emberekben saját magukról, az önismeret teljes mértékben eltorzult képet eredményezhet. Még a személyiségben is olyan változásokat eredményezhet, hogy végül beigazolódnak a helytelen bírálatok, az egyén azonosul a kedvezőtlen, mások által alkotott jellemmel.

Az integrációval és az egyéni tapasztalatokkal kapcsolatos személyes vélemények összefoglaló ismertetése

A felmérésben szerepet kapott két kifejtendő kérdés, melyek célja újabb, a témához kapcsolódó egyéb problémák felvetése volt. Az elvárásokhoz híven olyan megközelítések derültek ki az érintett felek mindennapjaiból, amik a kutatási terv felállítása során nem merültek fel bennem. Nagyon sokféle, fajta nézett merült fel, ezek azonban mégsem cáfolták egymást, hanem egymást kiegészítve egy javaslatokból álló, mindenre kiterjedő dokumentumot képeznek. A továbbiakban ismertetem az összes válasz tömör, lényeges információkat tartalmazó általános összefoglalását.

Az integráció megváltoztatásának szándékára irányuló kérdés:

Az ötödik hipotézisemet szintén alátámasztja a változást igénylő válaszadók indoklásai. A válaszadók jelentős százaléka egyöntetűen azt vallja, hogy a BTMN-nel küzdő gyermekek sérülnek a legjobban az együttnevelés keretein belül. A legtöbben fő szempontnak tartják a gyógypedagógus-hiányt és a túl nagy létszámú osztályokat, ami ellehetetleníti az egyéni tehetőség gondozást és a szükséges foglalkozások számát.

Többen is megjegyezték, hogy amennyiben más lehetőségek állnának rendelkezésre, minden tanuló mellé rendelnének egy-egy pedagógust, aki kifejezetten az adott tanuló egyéni fejlesztési szükségleteivel foglalkozna (a továbbiakban: személyes fejlesztő). A személyes fejlesztő kollégák személyében vagy fejlesztő gyógypedagógusokra vagy olyan tanárookra gondolnak a válaszadók, akik részképesség-zavarral küzdő gyerekek oktatására képzetek.

Nem elenyésző, de kevés számú olyan vélemény érkezett, melyben a válaszadók utalnak a nem érintett tanulók oktatási minőségének romlására. A személyes tapasztalatok alapján sok normál képességű tanuló nem tud a saját ütemében haladni, nincs elég idő az oktatásra a fegyelmezés és a problémakezelés miatt.

A válaszadók közül nem volt olyan, aki közvetlenül a pedagógusokat, az ő lehetőségeikhez mért nevelését hibáztatta volna a felmerülő nehézségek miatt, inkább az osztályok túl nagy létszámát és a magán úton elérhető továbbképzéseket okolták a negatív gyakorlati megvalósulás miatt.

Az integrált oktatásban tapasztalt BTMN-es negatív és pozitív élmények:

Az ötödik hipotézisem egyéb alátámasztó eredményei között szerepel, hogy sokan emelték ki a válaszaikban: az osztályzatok jelentős romlását idézi elő a figyelemzavar, mert hiába tudja a tanuló az adott kérdésre a választ, ha félrenézi a feladatot. Itt sajnos felmerültek negatív tapasztalatok is a pedagógusokkal szemben, az elvárhatatlan követelések és a kellő figyelem, fejlesztés hiányából adódóan. Volt több tanuló, aki iskolaváltásra kényszerült az őket oktató pedagógusok hozzáállása miatt és még így is maradandó szorongási és önértékelési problémákkal küzdenek a segítség hiányának következtében.

Többen megjegyezték, hogy a BTMN-es gyerekeket a saját intézményeikben inkább csak felzárkóztatják, mintsem arra törekednek, hogy a tehetségeiket kibontakoztassák tehetséggondozás formájában. Volt olyan konkrét válasz is, amelyben az érintett tanuló vált a zaklatóvá, érzelmi bántalmazóvá. Az érintett osztályban már több tanulót is el kellett tanácsolni a beilleszkedési hajlandóság hiánya miatt, de a fent említett tanuló rendszeresen, tanórai szinten emelte az osztály belső, közösséget érintő feszültségét. Olyan kamasz tanulóról is érkezett beszámoló, aki az erkölcsi normákat hagyta figyelmen kívül az udvarlás terén és nem sikerült vele megértetni, hogy miért az elvárt viselkedés a helyes út.

A két kérdés válaszaiból nagyon jól látszik, hogy az integrációs törvények és feltételek hiányosságai nélkül leredukálnának a felmerülő rossz élmények, tapasztalatok is, hiszen okozati összefüggésben állnak egymással. Nem szabadna, hogy a szükséges óraszámú egyéni fejlesztések és a felzárkóztatásra szánt időt a többi tanulótól és a tehetséggondozástól vegyük el, de ez nem minden esetben a pedagógus hibája. Törekedni kell a lehetőségekhez mért leg-
alaposabb fejlesztés megvalósítására.

Hipotézisek igazolása:

- 1. hipotézisem nem igazolódott, mert a 143 kitöltés között szerepelt 22 felhasználó, akiknél kizárólag osztálytársakként jelennek meg a BTMN-es tanulók. A felvetés során sokkal kevesebb főre számítottam a megosztási felületek sajátosságai miatt.**
- 2. hipotézisem nem igazolódott, mert a kérdőívben szereplő BTMN-es tanulók nagy százalékban (76,9%-a) különleges profillal rendelkező osztályokban, intézményekben tanulnak, nem pedig profillal nem rendelkező intézményekben.**
- 3. hipotézisem részben igazolódott, mert az érintett gyermekek profiljából érkező visszajelzések, korosztályok nagyon széles tartományban szerepeltek az eredményekben (második osztálytól hetedik osztályig), de mégsem volt minden általános iskolai évfolyamra kiterjedő a válaszok aránya.**
- 4. hipotézisem igazolódott, mert a kitöltés alapjául szolgáló tanulók közül 121 fő már rendelkezik hivatalos szakvéleménnyel és nem csak a gyanúja áll fenn a hiányosságok meglétének.**

- 5. hipotézisem igazolódott, mert a válaszadók 69,2%-a tapasztaltak már a BTMN-es attitűdökhöz kapcsolódó nehézséget, konfliktust és a válaszadók alátámasztották a feltelezhető okokat is (nagy étszámú osztályok, pedagógushiány).**
- 6. hipotézisem nem igazolódott, mert az érintett tanulók szüleinek többsége is az integrált oktatás negatív hatásait emelte ki ugyanúgy , mint az osztálytársak felmenői és a pedagógusok.**
- 7. hipotézisem részben igazolódott, mert az űrlapban szereplő tanulók nagy, de nem ki magasló százaléka negatív megítélésben részesül az osztályközösségen belül.**
- 8. hipotézisem igazolódott, mert az szociális kompetenciákra jelentős mértékben pozitív hatást gyakorol az integrált oktatás a válaszadók értékelései alapján. Megfigyelhető, hogy az egyes kompetenciák külön-külön eltérő százalékos arányt mutatnak.**

Hipotézisek és az eredmények közti kapcsolat részletes kifejtése

A megosztási felületként használt közösségi csoportok között az előzetes elvárásaimmal szemben, az első hipotézisemet cáfolja, hogy olyan kitöltések is érkeztek, ahol kizárólag osztálytársakként jelennek meg a BTMN-es tanulók. Ebből arra következtethetünk, hogy a szülők egy bizonyos százaléka törekszik arra, hogy a gyermekét elfogadásra és célirányos segítségnyújtásra ösztönözze.

A nehézségekkel küzdő tanulók nagy százalékban különleges profillal rendelkező osztályokban, intézményekben tanulnak, így a második hipotézisem nem nyert alátámasztást. Ugyan a megkérdezettek nagy százaléka művészeti osztályt jelölt meg, de felmerültek egyéb tagozatok is a kitöltők között. A művészeti irányzat lehet egy alternatíva az elméleti vagy a gyakorlati tantárgyak hiányainak kitöltésére, mely a későbbiekben új megélhetési lehetőségeket nyit meg a BTMN-es emberek számára. Valószínűsíthető ugyanakkor az is, hogy a tagozatos tanulóknál nem az óvodában, hanem később, az iskolai nevelés keretein belül derült ki a nehézség megléte.

A szakvéleménnyel kapcsolatban azonban egyezik a negyedik hipotézisem az eredményekkel, alátámasztják a százalékos arányok. A válaszadók jelentős, majdnem 100%-os aránya és a második osztályosok létszáma jól mutatja a korai felismerésre való törekvést a pedagógusok

részéről. Az előzetesen felvetett gondolatok sajnos megjelentek a válaszadók tapasztalataiban is: 69,2%-os arányban tapasztaltak már negatív élményeket a BTMN-es diákok attitűdjéből adódóan. Az érintett szülők nagy része a hatodik hipotézisemben megfogalmazott elvárásokkal ellentétben nem az integrált oktatás pozitív hatásait, hanem a negatív oldalát emelték ki.

Nagyon ígéretes eredmény annak a felvetésnek a megcáfolása, hogy a kirekesztettség és a negatív megítélés nem játszik kulcsfontosságú szerepet a kérdőívben szereplő BTMN-es tanulók felé. A szociális kompetenciákra irányuló pozitív megítélésnél sokkal alacsonyabb mértékű a kifejtett hatás, mint ahogy azt a nyolcadik hipotézisemben vártam.

Összességében a kulcskérdésekben az általános vélemények, elvárások megjelennek az válaszadási arányokban is, de a legtöbb esetben, ahol a várthoz képest eltérő eredmény következett be, többségében pozitív irányú változásról beszélhetünk.

Befejezés

VIII. Összegzés

Magyar nyelvű összegzés

Szakedolgozatom fő részében az integráció gyakorlati megvalósulását vizsgáltam, azon belül is a BTMN-es gyermekek beilleszkedését. A kutatási terv felállítása során az vezérelt, hogy az együttnevelés pozitív és negatív hatásait kutatási eredményekkel alátámasszam és az érintett tanulók, szülők és a pedagógusok mindennapi nehézségeit megismerhessem. A fő szempontom az volt, hogy a felmerülő integrációs hibákat megismerhessem és pedagógusként sikeresen reagálhassam le a BTMN-es attitűdből eredő konfliktusokat.

A felmérés 2023. április 11-e és 2023. május 1-e között valósult meg, melyre a megosztási bejegyzések időpontjában, impulzuskitöltések formájában (a felkerülések napján) érkezett a legtöbb válasz. A személyes impulzusok feltárására a kérdőíves adatgyűjtési formát választottam. Az űrlap megszerkesztését a Google cég által üzemeltetett Google Forms programmal végeztem, ami számos lehetőséget biztosít a felhasználónak. Megosztási felületként a Meta cég, Facebook nevű szoftverjének a területhez kapcsolódó, releváns, nagy célközönséget elérő közösségi csoportjai szolgáltak. A kérdőívre a kutatás tervezett és megvalósított időkeretén belül 143 válasz érkezett.

A kutatási kérdéssor tizenhat kérdésből áll. A kérdések különböző alegységekből, eltérő megközelítési csoportok szerint tagolódnak. Vannak olyan kérdések, melyek a tanuló személyes oktatási helyzetére, vannak, amik az egyéni építő és romboló élményekre, és vannak az esetlegesen felmerülő konfliktus helyzetekre vonatkozó válaszadási lehetőségek. A válaszok között szerepelnek rövid és bekezdéses válaszok, feleletválasztós és lineáris skálák valamint egy feleletválasztós rács.

Az egyénileg felállított nyolc hipotézis közül voltak, amelyikek teljes mértékben alátámasztást nyertek és voltak olyanok, amelyikeket teljesen megcáfolták a százalékos eredmények. Általános összefoglalásként elmondható, hogy a legnagyobb következtetést a negatív élményekből vonhatjuk le. Majdnem az összes felhasználó tapasztalt nehézséget a BTMN-es tanulókkal való közös munka során. Nagyon fontos kiemelni, hogy a vizsgált osztályokban kicsit több, mint a válaszadók fele tapasztalt negatív megítélést az osztálytársak részéről. A dolgozat

legelején problémaként felmerülő tények megjelentek a visszajelzésekben is: az érintettek által is kiemelésre került a pedagógushiány és a túl nagy fős osztálylétszámok, melyek negatív hatással vannak az integrációra.

A kutatási eredmények legfőbb, összefoglaló konklúziója, hogy az együttnevelés negatív hatásai jobban előtérbe kerülnek, hangsúlyosabbak, mint a pozitív eredmények. Az egyik megoldás lehet a tünetek minél korábbi felismerése és a minél előbb megkezdett fejlesztési foglalkozások.

A felmérés számos újabb területet biztosít a témán belül a további kutatómunkához. A köz-eljövőben tervezem az SNI-s tanulók integrációjának hasonló szintű, témájú felmérését, és ezután az eredmények összevetését. További célom a leendő munkahelyemen olyan bizalmi kapcsolat kialakítása a BTMN-es attitűdökkel rendelkező tanulókkal, mely lehetővé teszi az egyéni érzelmek, gondolatok felmérését. Érdekes lehet végigkövetni egy vagy több tanuló intézményes nevelését-oktatását, az egyes intézményváltások okozta behatásokat az adott tanulóra, tanulókra nézve.

Angol nyelvű összefoglalás

In the main part of my thesis, I examined the practical implementation of integration, including the integration of children with special needs. When setting up the research plan, I was guided by the fact that I could support the positive and negative effects of co-education with research results and learn about the everyday difficulties of the students, parents and teachers involved. My main point was to be able to learn about the emerging integration errors and, as a teacher, to successfully respond to the conflicts arising from the BTMN attitude.

The survey was conducted between April 11, 2023 and May 1, 2023, to which most responses were received at the time of sharing the posts, in the form of impulse filling (on the day of posting). In order to explore personal impulses, I chose the form of questionnaire data collection. I edited the form using the Google Forms program operated by the company Google, which provides the user with many options. Social groups related to the area, relevant and reaching a large target audience, of Meta's Facebook software served as a sharing interface. 143 responses were received to the questionnaire within the planned and implemented time frame of the research.

The research questionnaire consists of sixteen questions. The questions are divided into different sub-units, according to different approach groups. There are questions that relate to the student's personal educational situation, some to individual constructive and destructive experiences, and potential conflict situations that may arise. Answers include short and paragraph answers, multiple-choice and linear scales, and a multiple-choice grid.

Among the eight hypotheses set up individually, there were those that were fully supported and some that were completely refuted by the percentage results. As a general summary, it can be said that the biggest conclusion can be drawn from negative experiences. Almost all users experienced difficulties in working together with BTMN students. It is very important to point out that in the studied classes, slightly more than half of the respondents experienced negative judgment from their classmates. The facts that emerged as problems at the very beginning of the thesis also appeared in the feedback: the shortage of teachers and the excessively large class sizes, which have a negative effect on integration, were also highlighted by the stakeholders.

The main, summary conclusion of the research results is that the negative effects of co-education come to the fore and are more emphasized than the positive results. One of the

solutions can be the early recognition of symptoms and the development sessions started as soon as possible.

The survey provides many new areas for further research within the topic. In the near future, I am planning to conduct a survey of the integration of SEN students on a similar level and subject, and then to compare the results. Another goal of my future workplace is to establish a relationship of trust with students with BTMN attitudes, which enables the assessment of individual emotions and thoughts. It may be worth following the institutional education of one or more students, the effects caused by each change of institution on the given student or students.

IX. Ábrajegyzék

1. Saját szerkesztésű ábra - A válaszadók érintettségének aránya
2. Saját szerkesztésű ábra - Az érintett intézmények ismérvei
3. Saját szerkesztésű ábra - Az érintett tanulók intézményének profilja
4. Saját szerkesztésű ábra - Az érintett évfolyamok
5. Saját szerkesztésű ábra - A felismerési fázisok számának alakulása
6. Saját szerkesztésű ábra - A nehézséget tapasztalt válaszadók aránya
7. Saját szerkesztésű ábra - A BTMN-es tanulók negatív hatásának megjelenése az osztály mindennapjaiban
8. Saját szerkesztésű ábra - A felmerülő konfliktushelyzet helyes leereagálása
9. Saját szerkesztésű ábra - A integrált oktatás szabályainak módosítási szándékai
10. Saját szerkesztésű ábra - A BTMN-hez köthető tartós frusztráció, idegeskedés
11. Saját szerkesztésű ábra - Az osztálytársaktól érkező megítélés
12. Saját szerkesztésű ábra - Az integrált nevelés előnyösségének mértéke

X. Hosszabb terjedelmű mellékletek

1.számú melléklet - A kutatás kérdőíve

Szentpáliné Várady Zsófia Edit, C23MYZ

Készítés helye és ideje: Pécs, 2023. április 11.

A BTMN-nel küzdő gyermekek integrációjának gyakorlati megvalósulása

Tisztelt Tanítók, Szülők!

Szentpáliné Várady Zsófia negyedéves, levelezős, tanító szakos hallgató vagyok a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campusán.

Szakdolgozatom témájául a Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek általános, homogén osztályokba történő integrációját vizsgálom. A kutatásom célja, hogy megvizsgáljam a gyakorlati életben az együttműködés előnyeit, hátrányait és egy olyan statisztika felállítását, mellyel alátámaszthatom vagy cáfolhatom az együtt töltött mindennapok előnyös, pozitív megítélését.

Kérem segítse szakdolgozatom elkészülését egy kitöltéssel, ha ÁLTALÁNOS ISKOLÁS BTMN gyermeket nevelő szülő, vagy pedagógus, esetleg olyan szülőként, akinek gyermeke BTMN-nel rendelkező gyermek osztálytársa! Minden kitöltés nagyon nagy segítség számomra, a kutatásom elvégzéséhez! A kérdőív 5-10 percet vesz igénybe és anonim.

Milyen kapcsolatban áll Ön a BTMN személlyel?

- Tanító/tanár - Az osztályomban van szakvéleménnyel rendelkező vagy BTMN gyanús gyermek.
- Tanító/tanár - Az iskolában van szakvéleménnyel rendelkező vagy BTMN gyanús gyermek.
- Szülő - A gyermekem szakvéleménnyel rendelkező vagy BTMN gyanús gyermek.
- Szülő - A gyermekem osztályában van szakvéleménnyel rendelkező vagy BTMN gyanús gyermek.
- Több megközelítésből is érintett vagyok.

Az érintett tanuló iskolájának, intézményének van-e profilja?

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Nincs róla információ.

Amennyiben igennel válaszolt az előző kérdésre, milyen típusú az intézmény egyéni profilja?

- ☐ idegen nyelv
- ☐ sport
- ☐ művészet
- ☐ inkluzív
- ☐ alternatív iskola
- ☐ nincs profilja

Hányadik osztályba jár az érintett gyermek?

- ☐ 1.osztályos
- ☐ 2.osztályos
- ☐ 3.osztályos
- ☐ 4.osztályos
- ☐ 5.osztályos
- ☐ 6.osztályos
- ☐ 7.osztályos
- ☐ 8.osztályos

Az érintett gyermek vagy gyermekek milyen besorolásba tartoznak a következő szempontok közül?

- ☐ Hivatalos BTMN szakvéleménnyel rendelkezik.
- ☐ Az őt tanító pedagógus és/vagy szülő gyanítja a BTMN meglétét.
- ☐ Folyamatban van a hivatalos vizsgálat és a szakvélemény kiállítása.
- ☐ Nincs róla információ, de saját megítélésem szerint a gyermek rendelkezik BTMN-es attitűdökkel.
- ☐ Nem vagyok benne biztos, hogy BTMN-es attitűdökkel rendelkezik az érintett gyermek.

Tapasztalt-e olyan nehézséget az Ön által érintett osztály dinamikájában, mindennapjaiban, ami visszavezethető a BTMN-nel küzdő tanulók attitűdjéhez?

- ☐ Több nehézséggel is találkozom a mindennapok során.
- ☐ Egy-két nehézséggel találkozom a mindennapok során.
- ☐ Nem nehezíti meg a mindennapokat.

Amennyiben tapasztalt bármilyen nehézséget, indoklásképpen írjon példákat ezekre!

Szülőként vagy kollégaként úgy érzi, hogy Ön máshogy kezelt volna egy-egy BTMN-es attitűdből adódó konfliktus helyzetet, mint az érintett pedagógus?

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Nem találkoztam még ilyen esettel.

Ön szerint milyen mértékben nehezíti meg az érintett osztály mindennapjait a BTMN-es jegyekkel rendelkező tanuló viselkedése?

	1	2	3	4	5	
Egyáltalán nem nehezíti meg	☐	☐	☐	☐	☐	Teljes mértékben megnehezíti

A személyes véleménye, érintettsége alapján Ön mennyire tartja előnyösnek az integrált (egyesített) nevelést?

	1	2	3	4	5	
Nincs semmi előnyös az integrációban	☐	☐	☐	☐	☐	Teljes mértékben előnyös

Nincs semmi előnyös az integrációban

Teljes mértékben előnyös

Ön megváltoztatná, módosítaná-e az összevont (integrált) oktatás szabályait?

- ☐ Igen
- ☐ Nem

Amennyiben az előző válaszban igennel válaszolt, kérem indokolja, hogy hogyan és miért változtatná meg!

Pedagógusként önmagán vagy szülőként a tanítón tapasztalt-e bármikor tartós frusztrációt, idegeskedést, mely bizonyítottan köthető a BTMN-es tanuló viselkedéséhez?

- ☐ Igen
- ☐ Nem
- ☐ Nem bizonyított a kapcsolat.

A nem érintett gyermekek általánosságban hogyan ítélik meg érintett társaikat az osztályban?

- ☐ POZITÍV MEGÍTÉLÉS - Népszerű társai körében, sokat dicsérik őt/őket, keresik a társaságát.
- ☐ NEGATÍV MEGÍTÉLÉS - Idegesíti, hátráltatja őket, kerülik a társaságát, gúnyolják őket.
- ☐ UGYANÚGY, mint bármelyik nem érintett társukat.

Ön szerint milyen mértékben van hatással a következő szociális képességekre az integrált nevelés a következő besorolás alapján?

	1	2	3	4	5
Elfogadás	☐	☐	☐	☐	☐
Segítségnyújtás	☐	☐	☐	☐	☐
Barátkozás	☐	☐	☐	☐	☐

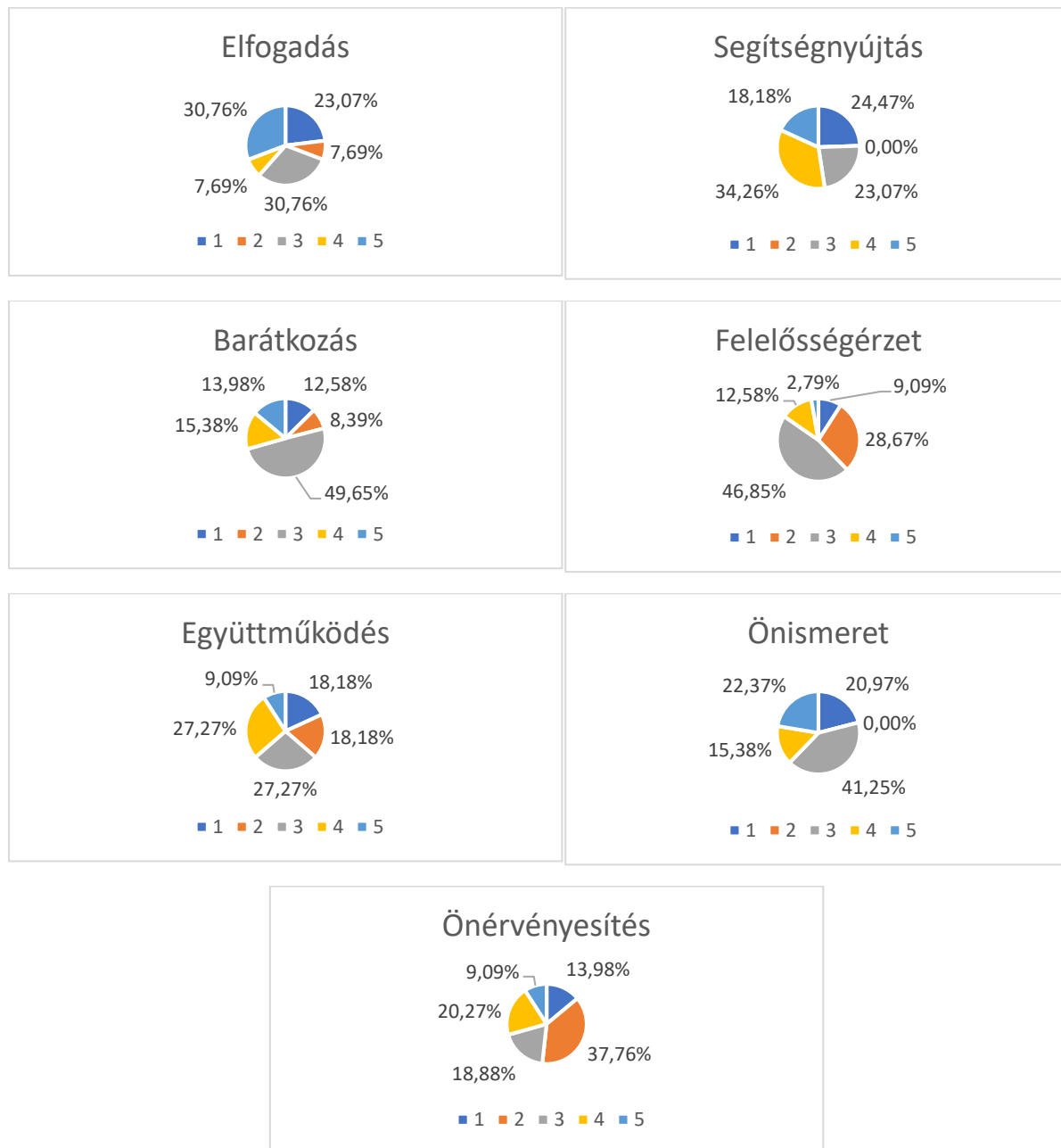
Felelősségérzet	☐	☐	☐	☐	☐
Együttműködés	☐	☐	☐	☐	☐
Önismeret	☐	☐	☐	☐	☐
Önérvényesítés	☐	☐	☐	☐	☐

Írjon saját negatív és pozitív élményeket az integrált nevelésről, ami bizonyíthatóan a különbségekből eredeztethető!

2.számú melléklet - Az integrált nevelés hatásai az egyes szociális képességekre

Szentpáliné Várady Zsófia Edit, C23MYZ

Készítés helye és ideje: Pécs, 2023. május 2.

Függelék

A ZÁRÓDOLGOZAT/SZAKDOLGOZAT/DIPLOMADOLGOZAT/PORTFÓLIÓ

TARTALMI KIVONATA

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK AZ INTEGRÁLT NEVELÉSBEN -

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő gyermekek integrációjának gyakorlati megvalósulása és a meglévő fejlesztési formák vizsgálata az elérhető diagnosztikai adatok tükrében

Szentpáliné Várady Zsófia Edit

Tanító Ba, Levelező tagozat

Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Belső témavezető: Tóth-Szerecz Ágnes, tanársegéd, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Szakedolgozatom fő részében az integráció gyakorlati megvalósulását vizsgáltam, azon belül is a BTMN-es gyermekek beilleszkedését. A fő szempontom az volt, hogy a felmerülő integrációs hibákat megismerhessem és pedagógusként sikeresen reagálhassam le a BTMN-es attitűdből eredő konfliktusokat.

A felmérés 2023. április 11-e és 2023. május 1-e között valósult meg, melyre a megosztási bejegyzések időpontjában, impulzuskitöltések formájában (a felkerülések napján) érkezett a legtöbb válasz. A személyes impulzusok feltárására a kérdőíves adatgyűjtési formát választottam. Az űrlap megszerkesztését a Google cég által üzemeltetett Google Forms programmal végeztem. A kérdőívre a kutatás tervezett és megvalósított időkeretén belül 143 válasz érkezett.

A kutatási kérdéssor tizenhat kérdésből áll. A kérdések különböző alegységekből, eltérő megközelítési csoportok szerint tagolódnak. Vannak olyan kérdések, melyek a tanuló személyes oktatási helyzetére, vannak, amik az egyéni építő és romboló élményekre, és vannak az esetlegesen felmerülő konfliktus helyzetekre vonatkozó válaszadási lehetőségek.

A legnagyobb következtetést a negatív élményekből vonhatjuk le. Majdnem az összes felhasználó tapasztalt nehézséget a BTMN-es tanulókkal való közös munka során és a vizsgált osztályokban kicsit több, mint a válaszadók fele tapasztalt negatív megítélést az osztálytársak részéről. Az okok között szerepel: az érintettek által is kiemelésre került a pedagógushiány és a túl nagy fős osztálylétszámok.

A kutatási eredmények legfőbb, összefoglaló konklúziója, hogy az együttnevelés negatív hatásai jobban előtérbe kerülnek, hangsúlyosabbak, mint a pozitív eredmények. Az egyik megoldás lehet a tünetek minél korábbi felismerése és a minél előbb megkezdett fejlesztési foglalkozások.

A közeljövőben tervezem az SNI-s tanulók integrációjának hasonló szintű, témájú felmérését, és ezután az eredmények összevetését. További célom a leendő munkahelyemen a BTMN-es attitűdökkel rendelkező tanulók egyéni érzelmeinek felmérése. Érdeemes lehet végigkövetni egy vagy több tanuló intézményes nevelését-oktatását, az egyes intézményváltások okozta hatásokat az adott tanulóra, tanulókra nézve.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: SZENTPÁLINÉ VÁRADY ZSÓFIA EDIT
A Hallgató Neptun kódja: C23MYZ
A dolgozat címe: A BEILLESZKEDÉS, TANULÁSI, MAGATARTÁSI NEHEZSÉGGEL (BTMN) KÜZDŐ GYERMEK INTEGRÁCIÓJÁNAK GYAKORLATI MEGVALÓSULÁSA ÉS A MEGLEVŐ FEJLESZTÉSI FORMÁK VIZSGÁLATA AZ ELÉRHETŐ DIAGNOSZTIKAI ADATOK TÜKRÉBEN
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens tanszék neve: GYÓGY PEDAGÓGIAI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023. év 05. hó 09. nap

Szentpáliné Várady Zsófia
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

Szentpáliné Várady

A Zsófia Edit (név) (hallgató Neptun azonosítója: C23MYZ)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/diplomadolgozatot/portfólió¹
áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és
etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplor idolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Kaposvár, 2023. 05. 07.

.....
Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.